

Ignorationem Scripturae Causam Esse Errorum : Disputatio Philosophica, Quam Occasione Dicti: Marc. XII. v. 24. Conscriptam

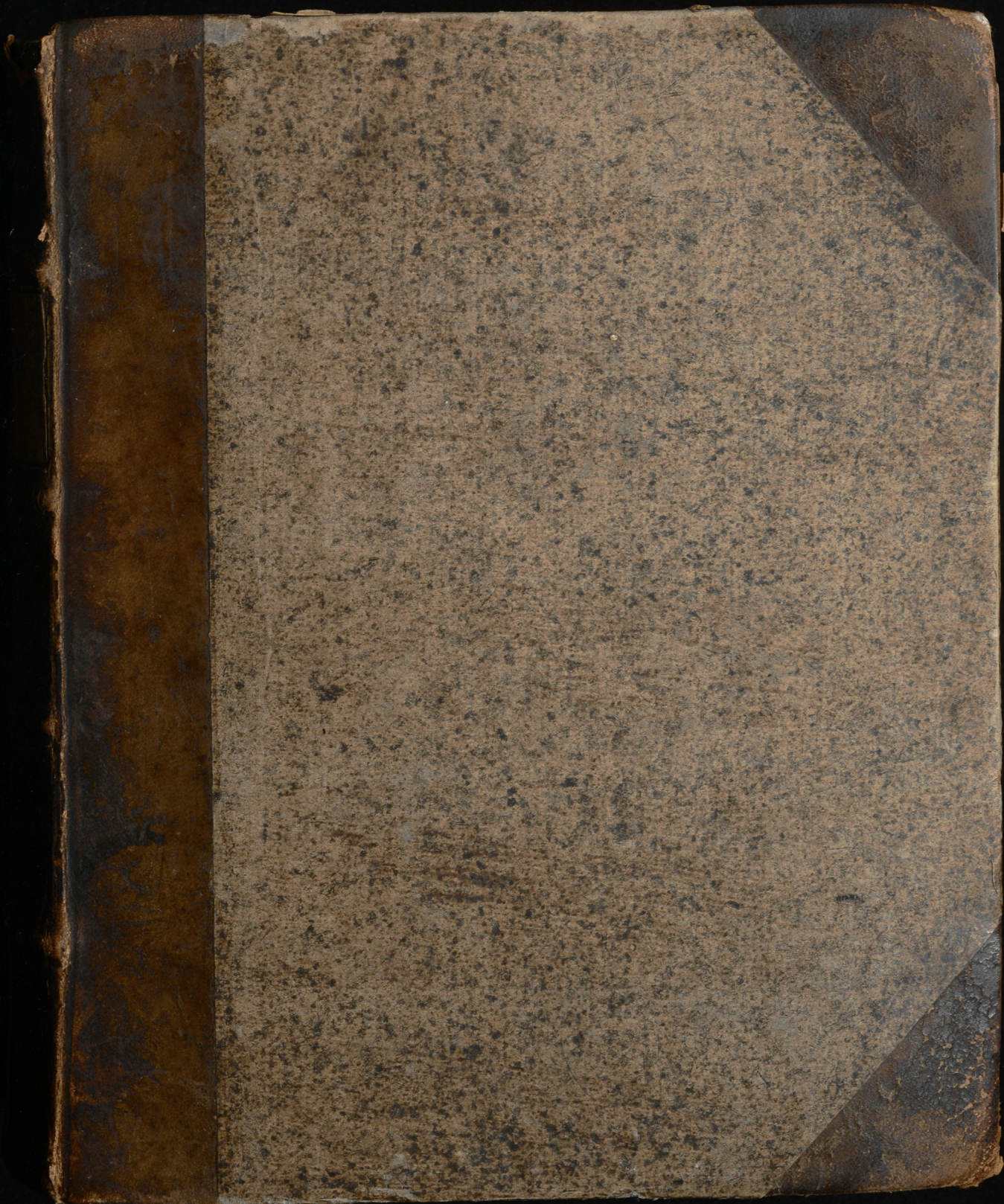
Rostochii: Stanno Adleriano, [1746?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862445760>

Druck Freier Zugang

407

a. B.

48.6.8.

20.

Fa-1092 (20.)

2. 4.

3.

22

4.

5.

0.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

0.

1.

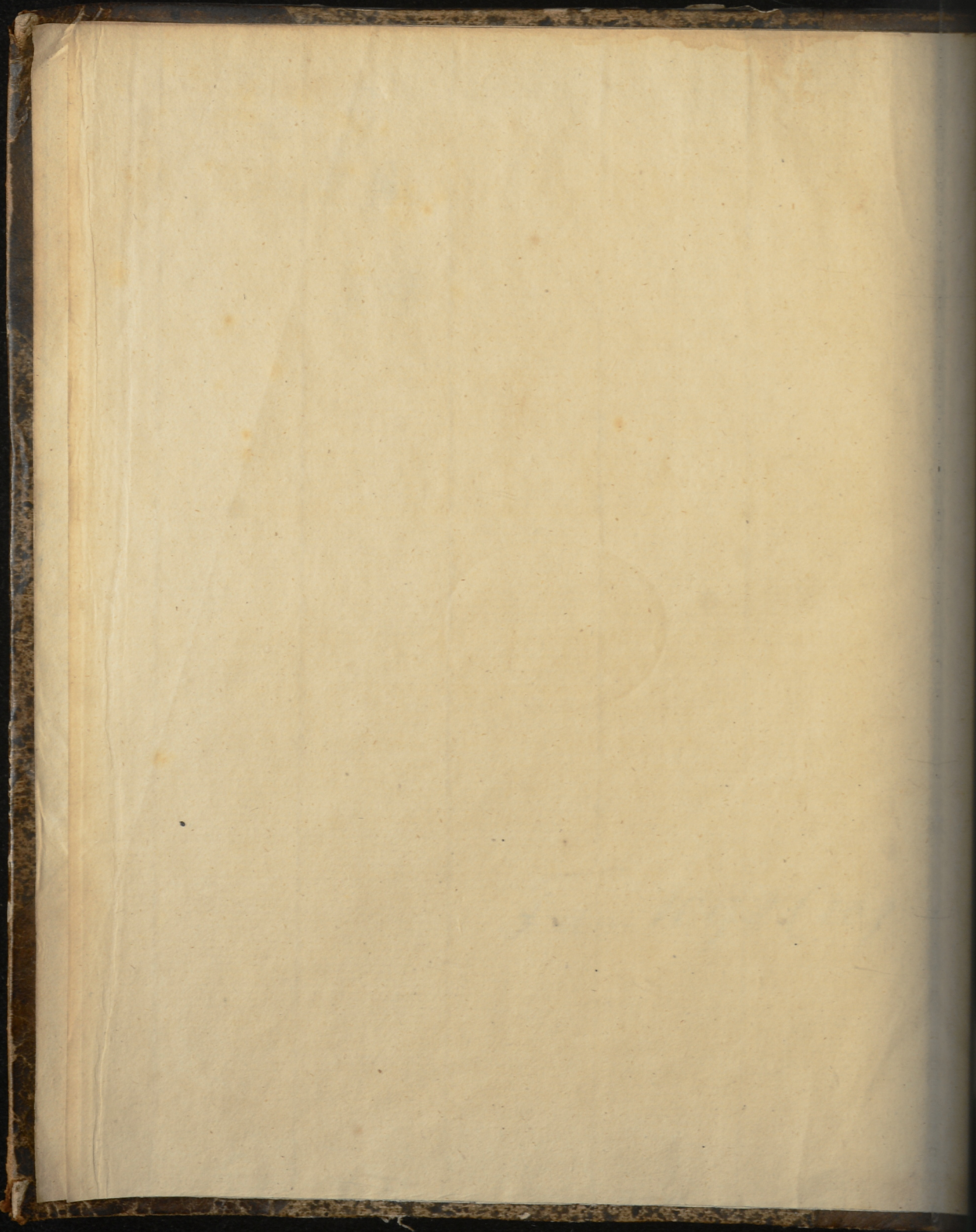
2.

3.

4.

5.

O. D. B. V.

IGNORATIONEM SCRIPTURAE CAUSAM ESSE ERRORVM.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA,

QVAM

OCCASIONE DICTI: MARC. XII. v. 24.

CONSCRIPTAM

IN ACADEMIAE PATRIAE AVDITORIO MAIORI

D. XXVII. AVGVSTI, ANNI QVAM REDITVM

EST IN GRATIAM MDCCXLVI.

H. C.

PLACIDO DNN. OPPONENTIVM EXAMINI

SVBMITTENT

P R A E S E S

ANDREAS CHRISTIANVS

Beterfen,

PHILOSOPHIAE MAGISTER. REGIAE SOCIETATIS

TEVTONICAE, QVAE GOTTINGAE FLORET, COLLEGA,

ET

RESPONDENS

IOANNES GABRIEL Bries,

ROSTOCHIENSIS.

S. S. THEOLOGIAE STUDIOSI.

ROSTOCHII.

STANNO ADLERIANO,

24.

22.

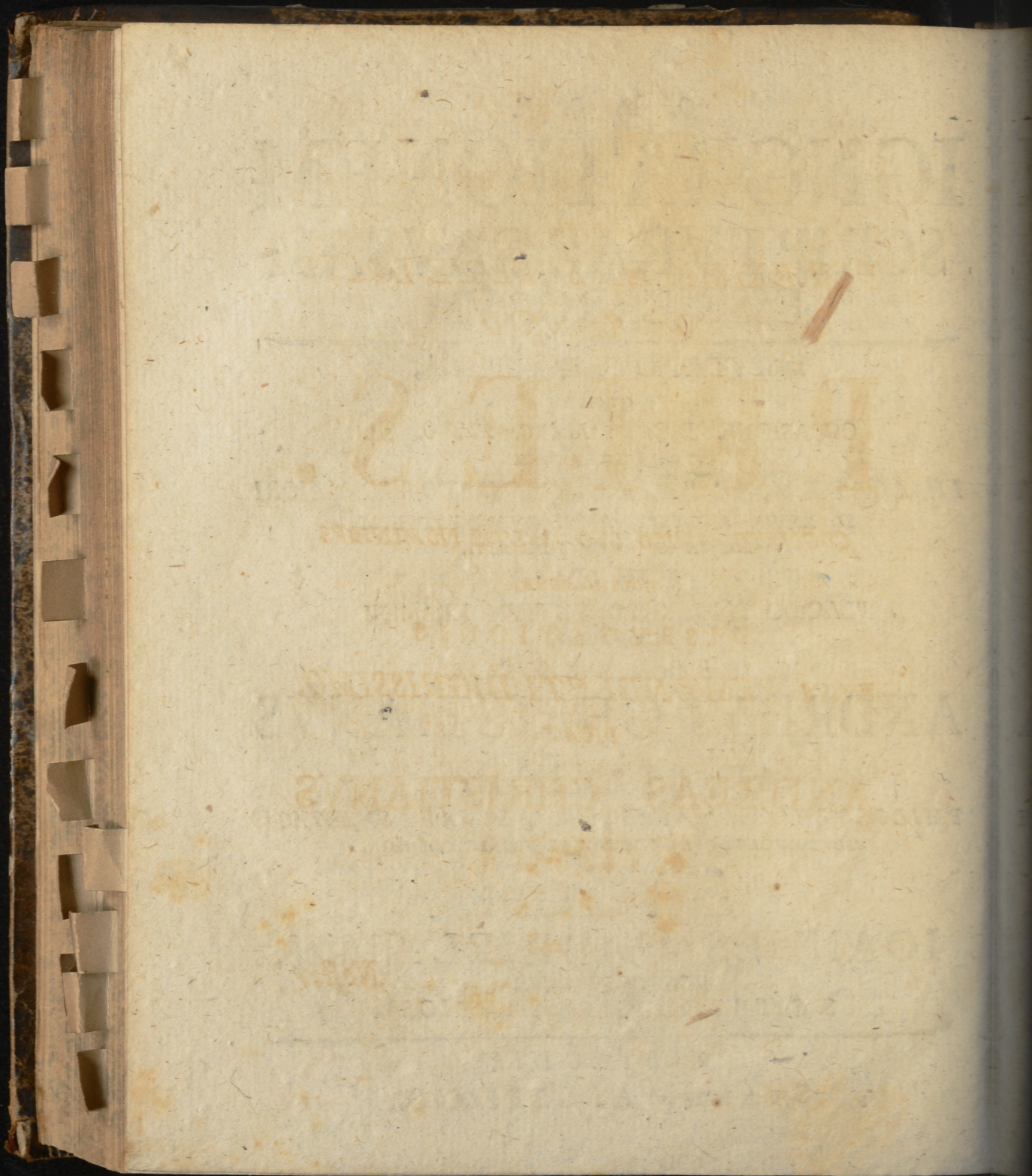
20.

2

15.

33

24.

22.

20.

2

15.

33

4

CARMEN CONCINNVVM

QVOD

PER EXIMIO ET EGREGIE DOCTO
DOMINO

PRIES.

COGNATO. AMICO SVO MVLTVS NOMINIBVS

COLENDISSIMO.

DISPV TATIONIS

HVIVS RESPONDENTI DIGNISSIMO.

DICAT

ANDREAS CHRISTIANVS

Beterfen,

Noster

Noster amor, Phoebique decus. spes
magna TVORVM

Quid valeant humeri nunc documenta
dabis.

Indolis ostendens magnae vestigia nobis

■ Dum RESPONDENTIS munus obire
cupis.

Felix pugnator! Sic sic iuuat ire per alta,
Liuor iners vitium spernitur atque ti-
mor.

Perge velut pergis, breuis est via, larga
videbis

■ Praemia, Tunc titulo TE meliore
canam.

S. I.

Disputare non ita pridem, abitum ex Illustri *Gottin-*
genfi Academia parans, incepti: de *Ignoratione Scriptu-*
rae atque potentiae DEL, causa errorum. Ansam mihi,
 quod vel ex rubro patet, praebuit CHRISTI cum
 Sadducaeis de mortuorum resurrectione disputatio, quam
Cap. XXII. Matthaei, & Marci Caput XII, includit. Illa prae-
 fertim verba, quae generalem saluatoris nostri in Saddu-
 caeos animaduersionem continent, specialem argumenti
 mei scopum determinarunt. Digitum intendo ad *comma*
 24. *capitis e Marco citati: ου δια τουτο πλανααδε, μη ειδετε*
τας γραφας, μηδε την δυναμιν του θεου; Per temporis angu-
 stiam tum quidem impeditus, quo minus, quae de Sad-
 ducaeorum fluctuatione dicta erant, ad errores in genere
 consideratos adplicare possem, quae tunc promisi, quan-
 tum in me erit, nunc, ex parte saltem, efficere studebo.
 Studebo scilicet conmonstrare: *Ignorationem Scripturae S.*
merito dici errorum causam. Et vero mihi proposueram si-
 mul quoque, in quantum *ignoratio potentiae DEL errorum*
dici queat fons & origo, ipsis hisce paginis determinare. Sed
 nolunt tempora. Nolunt: ac speciali cuidam meditationi
 haec dissertationis nostrae pars specialis reseruetur, iubent.
 Subsistendum igitur erit in generalioribus. Et ibi qui-
 dem, quod iam semel dixi, in id praecise inquirendum:
Num ignoratio S. Scripturae vere sit causa errorum? Limitando
 hic respondebimus: quatenus scilicet errores respiciun-
 tur

A

tur

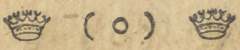
Quousque extendendum sit vocabulum errorum. tur circa veritates easque practicas pariter atque theoreticas, quae ad stabiliendam conscientiam rectam, quae ad promouendum virtutis studium, quae ad praecipuam felicitatis humanae partem faciunt.

§. II. Vltima hacce determinatione addita iam opus esse vix crediderim vt, ad quosnam praecise errores extendenda sit haec propositio, expressius dicam. Omnes omnis generis errores inde comprehendi, nemo tam iniquus erit, qui absonum hunc & certo respectu sibi ipsi contradicentem sensum nobis tribuat. Dantur errores omnem fere numerum excedentes, qui in inuentis humanis, e. g. phisicis & mathematicis, qui in rebus domesticis, qui in aliis rebus, communem vitam concomitantibus, quotidie committuntur. De his certe nemo vquam dixerit, eorum fontem esse ignorationem Scripturae. Faciunt quidem, non nego, etiam veritates phisicae, veritates in rebus domesticis, & hoc genus aliae, ad promouendam aliquo modo hominum felicitatem. Ast non faciunt ad illam, quae tranquillitatem animi, quae pacem hominis cum semetipso infert, quae, vt paucis cuncta dicam, nos vel in hac vita beat. Hoc autem felicitatis humanae genus, hi errores felicitatem illam inpugnantes praecipue hic, rectius dicerem, vnice in censum veniunt & juxta hos, quae postea dicentur, omnia diiudicari debent.

*Status quae-
sionis et pra-
cipua eius
membra in-
dignantur.*

§. III. Quum igitur ignorationem S. Scripturae causam esse errorum contendo, nemini facile non patebit, sermonem mihi esse de defectibus, de insufficientia luminis naturae in promouenda nostra felicitate, deque & iisdem & eadem ex sola S. S. perscrutatione emendandis. Hinc totius disputationis caput eo potissimum redit, vt, quae lumini naturae eiusque dictaminibus in genere competat auctoritas, veracitas, sufficientia, adcuratius paullo determinetur. Et hic quidem officio meo tum demum satis mihi videbor fecisse, quum, licet concessa sub certa restrictione dictaminum sanae rationis auctoritate diuina; atque

24.

22.

20.

2

15.

33

atque concessa & defensa principiorum quorundam, ex quibus potiora luminis rationis dictamina deduci queant, omnibus hominibus communium existentia; veram tamen certitudinem dictaminum luminis naturae, quatenus haec promouendae nostrae felicitati inseruiant, non esse nisi ex consensu cum verbo reuelato stabiliendam, probauerim. Quo autem, quae modo dicta sunt, dilucidius perspiciantur, praecipua dissertationis huius momenta figillatim recensebo. Disputabo de luminis naturae auctoritate & veracitate in genere. Absoluam quae huc pertinent tribus hisce quaestionibus: (i) Annon diuina sit luminis rationis auctoritas & infallibilis; adeo, vt qui secundum ductum sanae rationis procedit, sit omnis erroris expers? (ii) An dentur principia luminis rationis communia, omnium hominum animabus insita, non theoretica solum, sed & practica; quae, quum sint dictamina luminis naturae, auctoritatem habeant diuinam? Et An igitur (iii) dictamina luminis naturae, siue sanae rationis, eiusdem prorsus sint auctoritatis ac verbum reuelatum? Sit itaque quaestio:

De
*Luminis naturae auctoritate et veracitate
in genere.*

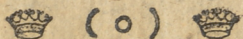
§. IV. Non certe de nihilo esse existimo despiciere: *Membrum*
Annon diuina sit luminis rationis auctoritas & infallibilis; adeo quaestionis I.
 vt, qui secundum ductum sanae rationis procedit, sit omnis er- *Quod*
 roris expers? Constat enim, quanta nostris praesertim tem- *lumen natu-*
 poribus audiantur de philosophicarum demonstrationum *rae non red-*
 certitudine iubila. Nihil ferme frequentius est, experi- *dat homi-*
 entiam testor! quam quod ope luminis rationis innume- *nem infalli-*
 rae conclusiones ex indubitatis principiis legitimo modo *bilem.*
 erutae dicantur. Nullum, quod maiori cum adplausu re-
 cipiatur, axioma, quam hoc: quod demonstratum est, est
 infallibile. At vero vnde? quid sit demonstratum; vnde,
 quaenam sint principia indubitata? iudicium ferri
 A2 debet

debet. Si ex ipso rationis lumine, non certe frustra ve-
reor, ne incertum probetur per aequae incertum. Sta-
bilitur principia. Dicuntur infallibilia. Ratio est, quia
lumen naturae ea subpeditat. Quod autem lumen natu-
rae ea subpeditet, ex eodem naturae lumine iterum effi-
citur. Hic probandi, hic demonstrandi modus quo nita-
tur talo, vel ex ipsa forte ipsorum praxi, qui eundem co-
lunt, cognosci abunde poterit & diudicari. Ridet philo-
sophus, quum summam romani pontificis auctoritatem ex
ipsum infallibilitate probari intelligit. Et cur ridet? Quo-
niam incerta veritas magis adhuc incerto principio inae-
dificatur. Quid autem? si ipsis luminis naturae dictami-
nibus non minor utcumque adhaereat incertitudo; Quid?
si corrupta virium animi facies hoc plus esse quam possi-
bile suadeat; Quid? si ipse philosophorum in omnibus
suis *Φιλοσοφουμένων* dissensus hanc dictaminum sanae ra-
tionis incertitudinem confirmet; vbi tum infallibilitas &
dictaminum, quae demonstrantur, & principiorum, per
quae demonstrantur? Quae quum ita sint, ego quidem
iudicauerim, nisi ad consensum cum verbo reuelato, di-
ctamine, principio, lumine certiori, quaeuis veritates ad
promouendam felicitatem nostram facientes redigantur,
examinentur, probentur, aequae incertum esse animum,
ac manere; Num conclusiones illae, ex solo lumine ra-
tionis haustae, verae sint an falsae? Num, quae pro prin-
cipiis indubitatis venduntur, ex tenebris naturae, an ex
lumine naturae proueniant? Num denique tota demon-
stratio legitima sit, an erronea?

§. V. Probe equidem scio, non deesse argumenta,
quibus sententiam suam contrariae partis patroni colorent.
Argumentum (a) in contrarium: Virgeri potest, (vt vnum alterumue hic repetam) *Quod lu-
men naturae ipsum DEVM habeat auctorem:* Quod lumen ra-
tionis non minus, ac scripturae lumen a DEO proueniat:
DEus est auctor luminis naturae. Quod hoc naturae lumen inditum nobis sit tanquam lux,
cuius ope verum a falso discernere habeamus (*). Nec est
admodum difficile, ad quas praecise conclusiones praesub-
posita

posita ista nos deducere debeant, praevidere. Ita enim fuit demonstratio: Quod cunque lumen DEVM ipsum auctorem habet, eius dictamina sunt ipsius DEI dictamina. Ergo dictamina luminis rationis erunt ipsius DEI dictamina. Quaecunque dictamina sunt ipsius DEI, ea habent auctoritatem diuinam. Hinc sunt infallibilia. Ergo dictamina luminis naturae habent auctoritatem diuinam; Et sunt infallibilia. Quaecunque dictamina sunt infallibilia, illa sunt expertia erroris. Ideoque, quicunque dictamina luminis rationis sequitur, sequitur dictamina ipsius DEI. Eaque infallibilia. Et expertia erroris. Quicunque sequitur dictamina expertia erroris, ille est expertus erroris. Ergo quicunque sequitur dictamina luminis rationis, est expertus erroris. Et posset praeterea hoc ipsum argumentum, pro diuina luminis rationis auctoritate pugnans, communi etiam theologorum confessione illustrari. Hi quidem ad vnum omnes, nullam in S. S. reuelari potuisse veritatem, concedunt, quae dictaminibus luminis naturae vel in leuissimis vere contradicat. Per veritatem certe DEI omnimode est *αδυνάτων*, reuelationem vllatenus eum ratione reeta pugnare: sic, vt aliquid theologice verum esse possit, quod philosophice est falsum. Ratio enim quum non minus, quam reuelatio DEVM habeat auctorem, si haec inter se pugnent, DEVS sibi esset ipsi contrarius.

A 3

§. VI.

(*) Hoc argumentum, quod lumen naturae DEVM ipsum habens auctorem, maximo studio vrget MATTH. TINDAL in venenato libro: *Christianity as old as the Creation*. Vrget illud ad probandum, religionem naturalem esse absolute perfectam. Esse inmutabilem. Esse omnis augmentationis vel supplementi expertem. Vrget illud, vt doceat, dictamina luminis naturae homini cuius non posse esse non satis euidencia. Immo quouis tempore sufficiens esse rationis lumen; quod verum a nobis exigit et perfectum cultum diuinum. Conf. Chap. I. p. m. 4. editionis Londin. de Ao. 1730. in 4. Maj. Vrget igitur illud ad eundem, ni fallor, finem, quem hic §. intendit, ad probandum scilicet, quod in amplectendis solius luminis naturae dictaminibus omnis necessario erroris debeamus esse expertes. Verba differunt. Res coincidunt.

*Argumen-
tum (b) in
contrarium:* (*) dictamini rationis elogium veritatis tribuit. Verba
*Paulus effert
dictamen lu-
minis natu-
rae sub no-
mine verita-
tis.*

§. VI. Nouum quoque argumentum pro adfirmando
 quaestionis nostrae statu inde desumi video, quod *Apostolus*
 (*) dictamini rationis elogium veritatis tribuit. Verba
Apostoli haec habes: ἀπακαλυφθῆαι ὄργη θείου ἀπ' οὐρανοῦ
 ἐπι πάντων ἀσεβείαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τὴν ἀληθειαν ἐν
 ἀδικίᾳ κατέχοντων. Non audeo hic cum Cl. JOANNE
 COCCEIO per τὴν ἀληθειαν veritatem κατ' ἐξοχὴν, id est,
doctrinam euangelii intelligere. Scopo certe *Pauli* ista ex-
 plicatio minus congruit. Loquitur enim hoc loco de gen-
 tilibus, gratia euangelii nondum vocatis. Ad hos autem i-
 rae diuinae reuelationem ob id pertingere, quod euange-
 lio haud pareant, vix probabile esse autumo. Dicerem
 potius, eam hic intelligendam esse ἀληθειαν, eam ve-
 ritatem, cuius cognitione DEVS gentiles per sanae ra-
 tionis dictamen & per opera creationis ac prouiden-
 tiae illustrauerat. Adeo, vt haec sola ἀληθεια in se
 fuerit sufficiens ad ipsos, ne in foedam illam idolola-
 triam prolaberentur, cohibendos. Cui quidem interpre-
 tationi etiam illa, quae *vers. 19. & 20. huius capituli*, occupant,
Apostoli verba maxime fauent. Sit igitur, vt vere est, di-
 ctamen rationis non solum ante sed etiam post lapsum
 ἀληθεια veritas. Veritas autem est expers erroris: Error
 enim & veritas sibi e diametro aduersantur & contradicto-
 ria sunt. Ergo dictamen rationis erit expers erroris. Ergo
 erit infallibile. Ergo habebit auctoritatem diuinam. Quam-
 obrem, qui secundum ductum rationis procedit, sequitur
 ductum veritatis. Et sequitur dictamina expertia erro-
 ris. Idcirco & ipse erit expers erroris.

*Argumen-
tum (c) in
contrarium
ex Rom. I.
v. 20.*

§. VII. Denique diuina luminis naturae auctoritas
 inde conprobatur, quia etiam gentiles inexcusabiles sunt in iu-
 dicio DEI, ob superstes post lapsum rationis lumen, dum illius du-
 ctum non sunt secuti: iuxta *Rom. I. v. 20.* Memorat ibi *Aposto-
lus*, gentiles luculentam habere non modo ad cognoscen-
 dum DEUM occasionem, sed ipsam DEI cognitionem. Et
 hanc quidem cognitionem DEI partim in ipsis esse mani-
 festam,

(*) *Roman. I. v. 19.*

24.

2

22.

20.

20.

2

15.

33

4

festam, partim ex contemplatione operum diuinorum hauriri posse, immo debere. Addit cognitionem illam sufficientem esse ad instruendos gentiles de existentia pariter ac benignitate, omnipotentia & omnifapientia diuina : ad exigendum ab illis cultum diuinum : ad conuincendos illos, si in eo praestando negligentes sint aut contumaces, de poenae reatu iuste sibi contracto (*). Ac hoc ex capite tandem concludit, cognitionem istam DEI, quam quilibet etiam gentilium, iam per solum rationis lumen adsequi possit, eos inexcusabiles reddere coram iudicio diuino, si ductum luminis naturae parum secuti, DEVM non, vt decet, honorent, eique gratias agere supersedeant. At vero si gentiles ob superstes lumen rationis, quando eius dictamina non sequuntur, inexcusabiles sunt in DEI iudicio, lumen etiam rationis incertum esse omnino nequit. Quicumque enim incerti sequitur ductum, is officiorum suorum certus esse numquam potest. Quicumque officiorum suorum non potest esse certus, satis habet, quo negligentem eorundem observationem excuset, immo inepte agit si incertum ductum sequitur. Hinc is, qui incertum ductum sequi tenetur, non est amplius inexcusabilis. Quare lumen rationis, si hominem inexcusabilem reddit, oportet esse certum : Oportet esse expers erroris : Oportet esse infallibile. Ideoque & is, qui ductum luminis naturae sequitur, erit expers erroris.

§. VIII. Haec palmaria iudicamus esse argumenta, *Veritas nostrae sententiae probatur* quibus confici videtur, diuinam esse luminis naturae auctoritatem & infallibilem; adeo vt, qui secundum ductum sanae rationis procedit, sit expers erroris. Nos vero, his nequidquam obstantibus, vt negatiuam tueamur, & eum, *(a) Exemplo Sadducaeorum.* qui

(*) Bene itaque monet Celeb. Arminianorum doctor PHILIP. a LIMBORCH. etiam ex lumine naturae gentilibus iam satis patescere : Esse DEVM, DEVM esse creatorem vniuersi. DEVM res humanas sapienti consilio gubernare &c. Immo & hanc practicam illis innotuisse scientiam : DEVM esse colendum, DEO vt creatori ac benefactori grates esse persoluendas. Recta, honesta & rationi congrua esse facienda &c. Ac, si secus agant, iram DEI omnipotentis poenamque imminere.

qui dictamina luminis naturae sequitur, non statim esse omnis erroris expertem, contendamus, Sadducaeorum non minus, quam Philosophorum, & gentilium, & recentiorum, exemplo adducimur. Sadducaei lumine rationis certe non erant destituti. Philosophi erant. Ac prae caeteris Iudaeorum sectis & in diiudicandis veritatibus & in disputando de iisdem multum excelluerunt. Quod si testimonii corroborare vellem, instar omnium esse posset Excell. BRUCKER, qui (*) Sadducaeos acutos in disputationibus suis fuisse pronunciat. Sed quid opus testimoniis? ubi ex ipsis ipsius saluatoris verbis de veritate rei satis constat. Adcusat CHRISTUS in dicto nostro Sadducaeos erroris ex ignoratione S. Scripturae orti. Hinc autem effici iam in *priori* dissertationis huius *Sectione* (**) conmonstravi, quod Sadducaei ductum luminis naturae in omnibus etiam iis rebus, de quibus ex lumine naturae iudicium ferri non poterat, vnice sequi voluerint; idque solum pro norma inveniendarum ac diiudicandarum veritatum adaequata habuerint. Ignorata enim & vel ex parte reiecta S. Scriptura, ac reiectis itidem traditionibus, nullum supererat ipsis principium, ad cuius ductum dogmata sua examinare vitamque suam instituere potuissent praeter lumen rationis. Iam liceat argumentari: Si Sadducaei ductum luminis naturae, ignorata S. S., vnice sequuti, falsissima saepe dictamina pro veris sanae rationis principiis sunt amplexi, patet, quod qui ductum luminis naturae ignorata S. S. vnice sequitur, falsa dictamina pro veris sanae rationis principiis amplecti queat (Ab-esse enim ad posse valet conclusio). Jam vero quicumque ductum luminis naturae vnice sequutus falsa dictamina pro veris sanae rationis principiis amplecti potest, is non sequitur dictamina infallibilia. Nec diuinam auctoritatem habentia. Nec expertia erroris. Et ipse non est expert erroris.

Haud vereor obiici mihi posse quod, licet non negetur Sadducaeos ductum rationis esse sequutos, tamen quod ductum *sanae* rationis eundemque semper sequuti sint, & dum
illu n

24

22

20

2

15

33

4

illum sequuti sunt, nihilominus errarint, nondum sit probatum. Haec enim obiectio ut mihi noceat tantum abest, ut potius pro me & mea causa certissime faciat. Abunde ex antea dictis constat, non eam mihi sedere mentem, quod Sadducaei, quia lumen rationis pro norma & principio dogmatum actionumque suarum habuerint, ideo etiam semper dictamina *sanae* rationis sint adsequuti. Fateor potius, Sadducaeos non nisi rarissime vera a falsis dictaminibus distinguere valuisse. Fateor, eos in illis etiam rebus saepius errasse, quae ex sana ratione cognosci poterant. Fateor quoque, eos vel in grauissimis, quos fouerunt, erroribus, *sanae* tamen rationis dictamina sequi sibi esse visos. Sed hoc ipsum est, quod volo. Hi erant eius philosophiae fructus, quae principia ex lumine naturae sternit, & semel adsumta principia (quibus tamen nihil est magis commune quam ut in praeiudicia degenerent) iterum ex eodem lumine naturae examinat, consensum eorundem cum verbo reuelato nequidquam curans.

(*) In Hist. Crit. Philos. Tom. II. p. 729.

(**) l. c. pag. 11. & 12. §. XI.

§. IX. Quae modo de Sadducaeis in medium prolata sunt, ea omnia exemplis philosophorum gentilium exacte respondent. Non equidem quaeuis ethnicorum somnia pro dictaminibus rationis sanae venditari possunt. Ad tamen multos fuisse inter gentiles veri characteris philosophos, quorum nomina hodiernum vigent, & vbique celebrantur, negari nequit. Si tyronibus scriberem, nominandus hic esset Socrates, Plato, Cicero & innumera sapientum cohors. Verum satis iam inter omnes constat, maximum pretium studio sanae philosophiae, si alibi vsquam, certe apud gentiles decretum esse. Et quis est, qui ignoret, quod hi ipsi primi fuerint, qui, eam humano ingenio concessam esse facultatem, ut iusto habitu philosophari & meditationibus atque ratiocinationibus de veritate rerum diuinarum humanarumque sollicitum esse, & possit & debeat, suis effecerunt exemplis (*)? Interim tamen ipsa philosophorum

(B)
Exemplo philosophorum gentilium.

B

rum

rum gentiliū scripta, eos, licet ductum luminis naturae sequi & dictamina sanae rationis ubique adsequi studuerint, non ob id statim infallibiles fuisse nec erroris expertes, abunde testantur. Vnde enim tot opinionum, etiam in principiis rerum communissimis, diuersitas? (***) Vnde, quod philosophi gentiles, qui rationis lumen vnicam habuerunt sententiarum suarum normam, circa doctrinam de fato, de immortalitate animae &c. in sententias diuersissimas falsissimasque abierunt? Quis vetat inde concludere? Si philosophi gentiles, licet ductum rationis vnice sequuti, maxime tamen grauissimeque errarunt, patet quod, qui ductum rationis vnice sequitur, non statim fit erroris expertus. Atqui verum est antecedens per modo dicta. Ergo & consequens.

(*) Conf. modo laudatus Dn, BRVCKER *l. c. Tom. I. p. 457.*

(**) Huc quoque refero; quod Sceptici & Academici, quum nullam ex lumine rationis depromi posse veritatem intelligerent, cui non ubique a praestantissimis philosophis contradicatur, omne de veritate iudicium suspendere coeperunt, veritatem in profundo latere dicentes, omniaque captui nostro esse incomprehensibilia, & se hoc saltem scire; quod nihil sciant, immo forte ne hoc quidem.

(γ)
*Exemplo phi-
losophorum
recentiorum.*

§. X. Ad illam aetatem si progredimur, in quam nos reseruari sumus, nihil fere deprehenditur frequentius, quam quod vel celebratissimi nostri philosophi, qui ad ductum sanae rationis in multis omnino procedunt, in aliis tamen maximis obuiam eant erroribus. Res est notissima. Ac nemini quoque, reor, si erroris adugetur, tantopere alienum videri potest a sua sorte, nisi illi, qui demonstrandi methodum suam prorsus infallibilem iudicauit. Dari eiusmodi, nostro praesertim aeuo, philosophos, vix dubitare licet. Loquantur ipsa, quae in omnium manibus voluuntur, ipsorum testimonia. Loquantur, quae methodum demonstratiuam ceu infallibilem veritatis inuestigatorem commendant, scripta. Loquantur controuersiae de veritatibus philosophicis, ex meris luminis naturae principiis, quanta cum fiducia! agitatae.
Mih

Mihi quidem haud vacat, nec opus est, ex tot sententiarum, de quibus hodie lis agitur, contradictionibus, vnam vel alteram philosophorum partem erroris arguere: multo minus omnia, in quibus dissentiant philosophi hodie, capita percensere. Sufficit quod, si vel mille philosophi in mille de eadem causa abeant opiniones diuersissimas, veritas tamen non nisi ab vnica parte stare queat. Sufficit quod, si vel omnes hi disceptantes suam quisque sententiam pro infallibili venditent & ipsi habeant, non tamen nisi vnicus & forte nemo eorum verum adsequatur sanae rationis dictamen. Interim, vt nec hic *ασυμβολος* discedam, quae, quae so! & qualia iam vidimus (de Naturalistis & Rationalistis non dicam: sed de illis, qui saniores videri volunt philosophi) de DEO & eius adtributis, de viribus animae in diiudicandis veritatibus, supra omnem captum humanum positis, de libertate sentiendi & c. *Φιλοσοφουμενα?* Quilibet sibi videtur demonstrasse, quod demonstrandum erat, hoc est, suam de veritatibus controuersis sententiam. Quilibet prouocat ad lumen sanae rationis. Quilibet elicit conclusiones ex indubitatis, vt ipse quidem iudicat, luminis naturae principii. Et nihilo tamen minus principia sibi contradicunt. Contradicunt sibi conclusiones. Num ergo ipsum forte lumen sanae rationis in vno subiecto luminis rationis sanae in altero subiecto contradicit? Certe aut hoc est adstruendum, aut concedendum, quod perpauca dictamen sanae rationis adsequantur: quod auctoritas luminis naturae, in adplicatione scilicet, non vbiuis sit infallibilis: Ideoque quod & is, qui ductum luminis rationis vbiuis ac vnice sequitur, non sit erroris expers. Iam inferre licebit: Si philosophi recentiores, ductum luminis rationis vnice sequuti, in crassos errores propendunt, constat quod aut non habeant aliud principium diiudicandarum veritatum, magis certum & magis infallibile, quam lumen rationis; aut quod illud principium magis infallibile, quam lumen rationis, si tale aliquod habent, sequi nolint; aut

Bz

quod

24

2

22

4

20

2

15

33

4

quod ad consensum cum illo principio magis, quam lumen naturae, infallibili, cuncta luminis rationis dictamina examinare saltim negligant. Atqui 1) probatione non indiget, quod detur principium non solum magis certum, quam dictamen luminis rationis, sed etiam omni ex parte infallibile. Et hoc est *πατα γραφη θεοπνευσος*. 2) Nolle vero magis certum prae minus certo diiudicandarum veritatum amplecti principium, philosophum non decet; nec de philosopho praesumitur. Idcirco praecipui philosophorum nostri aevi errores inde oriantur necessum est, quod 3) dictamina, quae ipsi sanae rationis esse arbitrantur, minus examinent accurate: Num verè sint sanae rationis? id est: Num cum principio illo maxime infallibili, quod est ipsum verbum reuelatum, consentiant? nec ne? Hinc *ignoratio Scripturae fit causa errorum*.

§, XI. Disputatum est haecenus de ignoratione
Membrum Scripturae, causa errorum, ex eo, quod dictamina luminis
quaestionis naturae non sint eousque infallibilia, non sint eousque
 II. diuina, vt is, qui eadem sequitur, erroris esse omnino pos-
Quod dentur sit expers, & ita quidem expers, vt de *φιλοσοφουμενων*
principia lu- suorum veritate satis vbique sit certus. Vereor autem
minis ratio- ne cui forsitan in auctoritatem dictaminum luminis rati-
nis commu- onis sanae iniurius quodammodo fuisse videar: Hoc prae-
nia & conna- fertim tempore, quo in determinanda luminis rationis
 ta. auctoritate liberales magis esse debebamus, quam circumspecti. Hac aetate, qua quidquid ratiocinamur, si vel maxime mille nostratum nobis contradicant, luce tamen clariore, diuinas, aeternas veritates gestare oportebat. Quam ob rem illi quoque parti, quantum in me est, & quoad veritati nihil inde detrectari iudico, satis facere studebo: Licet, num vel hic illis in omnibus gratus futurus sim, quam maxime dubitem. Ostendam connata esse cunctis hominibus quaedam luminis rationis principia, quae praecipuorum ad felicitatem nostram promouendam spectantium argumentorum, dictaminum etidem & doctrinarum fundamentum contineant. Dicam
 principia

principia ista, quia connata sunt, esse quoque communia, esse clara, esse euidencia, esse diuina. Concludam inde, quod is, qui secundum ductum horum principiorum communium procedit, quatenus scilicet secundum illum procedit, & quatenus, vt secundum illum procedat, certus est, non inmerito infallibilis audiat & expers erroris. Hoc modo promissis nostris, quae secundum numerum §. III. occupant, curate stabimus, inquirentes. *An dentur principia luminis rationis communia, omnium hominum animabus insita, non solum theoretica, sed etiam practica, quae, quum sint dictamina luminis naturae, auctoritatem habeant diuinam?* Clarius autem vt de statu quaestionis constet, quid per principia communia & connata indigemus, ante omnia erit definiendum. Veniunt nobis hoc nomine certae quaedam notiones seu intelligentiae, ad dirigendas cogitationes actionesque nobis datae, quae animae statim cum ortu hominis, non per modum habitus, sed realiter, quoad scilicet earum summam, inhaerent, & quarum notitiam simul, ac mentem suam exprimere incipit homo, vere quoque prodit. Veteres vocant *νοητάς εννοιας.*

Quid principia connata.

§. XII. Controuersia de principiis connatis dudum quidem iam exercuit philosophorum ingenia. Dubito autem, an vniquam existentia illorum tanto cum adplausu tantaque, vt vulgo creditur, certitudine negata sit, quanta hodie. Omnes fere philosophi, paucos excipio, nullam nobis relinquunt, nisi quae forinfecus adcedat & per externos sensus cum anima nostra communicetur, cognitionem. Difficilis sane cum his viris disputatio! Praesertim quum ipsam experientiam suam nobis obponant. Experti sunt, nulla sibi ingenita esse principia. Experiuntur toto die se nihil scire, quod non per abstractionem ex iis, quae sensus animae obferunt, ipsi colligant. Negare experientiam illam foret audacissimi, refutare plus quam doctissimi, emendare sapientissimi hominis. Ab his ergo omnibus libenter abstineo. Et huic me negotio omnimo-

Obponitur nobis experientia.

24.

2

22.

40.

20.

2

15.

33

4

de esse inparem profiteor. Interim tamen nec tantum periculi ab hac experientia metuendum esse existimo, dummodo argumenta, quibus ipsa confirmari dicitur, suo non vbiuis talo niti conmonstrari poterit.

*Obponitur
nobis defle-
ctio ab iis
principiis,
quae connata
dicuntur.*

§. XIII. Philosophis, recentioribus praesertim, ad neganda principia luminis rationis connata speciosissimum porrigit argumentum ipsa *vnus fere cuiusque hominis ab hisce principiis crebra deflectio.* Constat inde ratiocinium: Quaecunque principia luminis rationis communia, connata nobis sunt, seu animabus nostris insculpta, insculpta esse debent ab ipso auctore luminis rationis, qui est DEVS. Et si hoc, insculpta sunt, vt omnes homines illorum ope felicitatem suam promouere debeant. Eiusmodi autem principia vt sint clarissima & euentissima, diuina sapientia infert. Hinc non poterunt omnes homines, quin distincte illa ac euentissime cognoscant. Quidquid vere clare euentissimeque cognoscimus, ab eo nec actibus intellectus adprehensione, ad sensu, ac ratiociniis, nec voluntate, & ad petitu sensitiuo defectere possumus. (Ita certe placet hodiernae philosophiae (*).) Quamobrem si talia principia omnibus hominibus communia, & connata existerent, nemo ab iisdem recedere aut contra eadem peccare posset. Sin autem innumera fere exempla contrarium probant; Si contra illa principia, quae pro connatis venditamus, toto die peccatur; Si ab iisdem plus vno modo deflectimus; patet, quod principia illa non ab omnibus hominibus distincte cognoscantur: patet quod ipsa illa principia non clarissima sint nec euentissima: patet quod non insculpta sint animabus nostris ad promouendam omnium hominum felicitatem. Iam: Si talia principia non distincte cognoscimus; Si ipsa non sunt euentissima; Et sunt nihilo nobis minus connata; Sunt nobis insculpta ad promouendam nostram felicitatem; culpa non nobis tribuenda, quando ab iis deflectimus & contra ea statuimus: Sed in eo lateret, quod non distincte satis principia ista cognoscamus; Hinc, quod nec euentissima animabus nostris sint

24

22

20

2

15

33

4

fint inculpta. Si inculpta sunt, sunt ab ipso DEO. Culpa igitur in ipsum DEVM redundaret, si non evidentissima haberemus principia. DEO eiusque sapientiae repugnat, indere nobis principia promovendae nostrae felicitatis non evidentia, non clara. Quare si ab illis principijs, quae pro communibus & connatis venditantur, defectimus, sequitur quod illa principia non evidenter satis cognoscamus. Idcirco quod non sint a DEO. Quod omnino non sint inculpta animabus nostris. Quod non sint communia. Neque connata. Ergo.

(*) Quod ne frustra dixisse videar, prouoco ad Perill. Dn. JWOLFI Ppsychol. Empir. Part. II. §. 532. 558. 586. 890. 587. Nexum horum §§. & vim probandi hanc habe. *Ex distincta rerum cognitione oritur voluptas. §. 532. Voluptatem percipimus ex eo quod cognoscimus bonum. §. 558. Boni representatio est ratio sufficiens & appetitus §. 586. & volitionis §. 890. Quin appetitus & volitio non habent rationem sufficientem, nisi repraesentationem boni. Schol. ad §. 587. Et habent tamen rationem sufficientem, per principium primum. Idcirco: Quidquid distincte cognoscimus, necessario adpetere debemus, Et quidquid non adpetere non possumus, non possumus simul aduersari. Ergo nec ab eo defectere. Idem docet Celeb. Philosophus in: *Bernünfftige Gedanken von Gdt, der Welt, und der Seele des Menschen. Cap. III. §. 407. Wer seiner Erläutnis gewis ist, darf nicht besorgen, daß er künftig die Sache mit andern Augen ansehen werde, als jetzt.**

§. XIV. Palmarium tamen argumentum iis, qui communia & connata luminis naturae principia negant, hoc esse plerumque solet, quod, talis principii connati, qui sibi conscius sit, inueniatur nemo: sed, quae pro talibus venditantur, ea vel abstractionibus quisque sibi effinxerit, vel ex aliorum institutione hauserit, & ex conuersatione cum alijs. Hinc autem cum magna fiducia inferunt: Cuiuscunque rei conscii nobis non sumus, eam ignoramus. Quaecunque ignoramus, eorum veritatem non intelligimus. Quorum veritatem non intelligimus, iis nec adsentiri licet. Cui adsentiri non licet, hoc rationem & cogitationum & actionum nostrarum continere nequit. Si hoc, non infitum nobis erit vt principium. Multo minus vt principium

Obponitur nobis: quod nemo horum principiorum sibi sit conscius.

pium connatum. Ergo cuiuscunque conscii nobis non fu-
mus, hoc nobis non insitum esse poterit vt principium con-
natum. Iam vero de iis principiis, quae pro communibus
venditantur, experientia docet, quod nemo eorundem si-
bi fit conscius. Ergo indubitato sequitur, nos illa prin-
cipia omnino ignorare. Ergo nec veritatem eorum intel-
ligere. Ergo nec iis adfentiri posse. Et ipsa illa prin-
cipia non continere cogitationum actionumue nostrarum
rationem. Ergo nec esse principia nobis insita. Ergo
nec connata. Hinc, si non alia existant principia lumi-
nis naturae communia, quam quae haecenus in illorum nu-
merum relata sint, omnino non dari principia luminis ra-
tionis communia neque theoretica neque practica.

Huic argumento insisit inter alios CI. IOAN. LOCKIUS, in *Libr.*
I. de Intellectu humano Cap. II. §. 5. pag. 11. editionis Lipsi, vbi
expresse addit: *Pugnancia inter se & maxime contraria mihi dicere*
videntur, qui dicunt, veritates in animis imprimi, quas illi haudqua-
quam percipiunt. -- Si pueruli igitur --- praediti sint animis ita a
natura signatis, necesse est, vt veritates istae ipsis notescant, atque
adsensionibus ipsorum conprobentur. Et quoniam haud illud fieri a-
nimaduertimus, palam est, eas non in illorum animis esse consignatas.
Conf. etiam Perill. Dn. WOLFIVS in *Psychol. Empir. Part. I. §.*
451. 452. vbi nihil nos scire, adserit, nisi cuius ideam in pro motu
habeamus.

§. XV. Quae ad istas obiectiones monenda viden-
tur simul, ac argumenta recensuero, quae pro adfirmatiua
status quaestionis dimicant, non praetermittam. Dispu-
tant, vt in §§. proxime praecedentibus conmonstrauit, ho-
stes principiorum communium & ex experientia & a prio-
ri. Idem nobis ius erit concedendum. Et verti nobis vi-
tio non poterit, si eandem experientiam, qua illi ad ne-
ganda principia luminis rationis connata vtuntur, ad pro-
bandam illorum existentiam in subsidium vocemus. Mul-
ta a multis iam subpeditata sunt, quae in connatorum nu-
merum optimo iure referri possunt, principia. Ista hic re-
petere foret superuacaneum. Nec huius loci est ad vnum
omnia recensere. Ego quidem non nisi existentiam tali-
um principiorum probabo. Numerum non determinabo.
Exi-

Existentiam autem vel vnico principio fati probari nemo facile negabit. Meo itaque scopo fati iam arbitror esse factum, si vel vnicum in medium proferri potest, quod pro communi & connato luminis rationis principio agnoscendum debet. Hinc taceo libenter, quae de innata supremi cuiusdam entis idea & a philosophis & a theologis perspicue fati praecipiuntur. Taceo, quod ipsum verbum reuelatum notitiam DEI, cunctis hominibus insitam, euidentissime adstruat *Rom. II. v. 14. 15.* & quodammodo etiam *Rom. I. v. 19.* Praesertim si verba Apostoli ex *v. 19. Quod de DEO cognosci debet, manifestum est ex aurois, in ipsis* (loquitur de ethnicis) cum *v. 32.* conferantur. Taceo praecleara hac de re ARNOBII (*), RAD. CUDWORTHI (**), TULLII (***) & aliorum testimonia. Taceo denique diu esse a nonnullis probatum, practica etiam haecce principia: Quod superiori debeatur reuerentia: Quodque cuius homini iustitia exhibenda sit neminem laedendo, suum cuique tribuendo; pro connatis luminis naturae dictaminibus esse habenda.

(*) Ex eius *Libro I. aduersus gentes. pag. 23.* Praclare fatitur: *Quisquamne est hominum, qui non cum istius principis (scil. DEI) notione diem primae natiuitatis intrauerit? cui non sit ingenitum, non adfixum, immo ipsis paene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum, quaecunque sunt, moderatorem.* Haecenus ille. Et dudum sane celebratissimis nostris philosophis obseruatum est, impossibile esse, vt quis, etiam si crassissimus atheus, existentiam entis cuiusdam supremi in totum negare queat. Ipse SPINOSA, certissimus potentiae supremae illusor, hanc tamen ex se notitiam expungere non valuit, in eo saltem delirans, quod connatam istam entis infiniti ideam ad mundum adplicaret.

(**) In *Systemate intellectuuali huius vniuersi Part. I. Cap. IV. pag. 205 & 223.* versionis Moshemianae.

(***) *Lib. I. Quaest. Tusculan. & Lib. II. de Natura Deorum;* passim. Maxime autem concise *pag. 2961. Tomi. XIV. edit. Verburgianae Opp. CICERONIS, in 8.*

§. XVI. Mihi iam sufficit, connatorum principiorum specimen a contradictionis & a propriae conseruationis

C

24

22

20

2

15

33

4

*Probamus
sententiam
nostram.*

(a)
*Ab experien-
tia, quam ha-
bemus de prin-
cipio contra-
dictionis.*

onis principio defumfisse. Testor experientiam! Expe-
rientiam magis certe, quam quae aduersam partem deti-
net, palpabilem. Quod enim ad principium contradic-
tionis: *Impossibile est idem simul esse & non esse*, illi quo iure
character communis & connati luminis rationis principii
denegari possit, me omnino latet. Nulla gens est tam
fera, populus nullus tam rudis, qui, licet totidem verbis
exprimere id, quod principium contradictionis vocamus,
non didicerit, veram tamen eius notitiam & actionibus
suis & sermonibus non prodat. Vni, nisi me omnia fal-
lunt, sunt recentiores iudaeorum magistri, qui illud deco-
xiffe, seu, vt rectius dicam, data quasi opera infringere vi-
dentur. In ipsis paruulis ante iam, quam vel ad loque-
lae vsum peruenerunt, vel aliorum sermones intellectu
excipiunt, deprehendi poterit huius principii notitia, si-
quidem actiones illorum adtendas, aut scite eos explorare
noris. Produnt, inquam & actionibus & signis vel te-
nerrimae aetatis infantuli, inhaerere ipsis principium
quoddam, per quod ex duobus contradictorie obpositis
non nisi vnum adfirmare, alterum negare liceat. Ponas
e. c. infantulum, qui non nisi vnica vice mammarum dul-
cedinem gustauerit. Porrigas ipsi actum. Contranite-
tur infans. Miserabundam vocem edet. Vno verbo:
Videbis verum esse, quod dixi. Videbis non ignorare
puellum, quod acetum non sit lac mammarum. Vide-
bis hoc esse quibusuis infantulis solitum. Videbis igitur
ipsum principium contradictionis, cuius in hoc casu ma-
nifestissime produnt notitiam, iam infantibus esse commu-
ne. Iam quaero: Vnde habent illud principium com-
mune? Forte per abstractionem? Ego quidem paruulis,
qui loqui vix ac ne vix quidem inceperunt, tantum con-
cedendum esse intellectus sui robur, cuius ope vniuer-
salia principia abstrahere iamiam possint, non facile mihi
persuadebo. Ad abstractionem enim vsum rationis re-
quiri, apud omnes est in confesso. In paruulis autem
ante, quam ad rationis vsum peruenerunt, principii huius
notitiam deprehendi ipse CL. IOANNES LOCKIUS, qui
alias

alias connatis principiis totus totus aduersatur, libenter concedit. Fidem dictis nostris facient ipsa eius verba: Si, inquit (*), *temporis articulus iste*, (scilicet, quo animus ex ideis coaceruatis quasdam inter se conuenire, quasdam pugnare sentit) *in dubium vocetur, hoc tamen certissimum est, illud multo prius contingere, quam ad loquelae aut rationis usum perueniri solet.* Paruulus etenim, ante quam voces proferre potest, aequo certo scit, quod sit *idearum dulcis & amari discrimen, id est, quod dulce est, id non esse amarum, ac postea, cum fari incipit, absynthium non mel esse cognoscit.* Conuersatio cum alijs & institutio multum quidem ad ingeneranda infantulis principia faciunt. At vero num & illis infantulis qui (ne de conuersatione dicam) institutionis plane adhuc sunt incapaces, per institutionem tamen tale principium ingenerari poterit? Qui, quaeso! haec sibi constant? Obstat praeterea, quod etiam tunc, quum aliqualiter institutionem capere homines incipiunt, perpauca admodum exemplis, quae ad vniuersalia inde deducenda nondum sufficiunt, institutio absoluetur. Et obstat quoque nimia intellectus, multo magis iudicii in illa aetate debilitas, quae in culpa est, quod ex plurimis obcurrentibus exemplis vnum & alterum vel non intelligamus, vel negligamus saltim. Quamobrem quamuis concedi debeat, infantes primam iam excedentes inscitiam in iis rebus, quarum semel iterumque exempla haberunt, per memoriam & aliqualem abstractionem ad applicationem principii contradictionis adsurgere, si eadem res, etiam mutatis quibusdam conditionibus denuo obcurrunt; tamen quod omnes infantuli in omnibus illis rebus, & illa praesertim aetate, qua vel signis vel actionibus iam tum ab iisdem adplicari principium contradictionis videmus, solam sequantur aliorum institutionem, maxima adhuc probatione eget, nec per infantulorum conditionem possibile videtur.

(*) De *Intellectu humano* Libr. I. Cap. II. §. 15 pag. 7. editionis Londinae. Obiter de Cl. LOCKIO monemus, quod hic, acutissimus alias philosophus, in hoc tamen capite de principiis connatis maxime

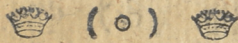

tergiuerfetur, & statum controuersiae vitioso satis modo mutare non erubescat. Nemo vnquam dixit, ipsos terminos huius principii: *Impossibile est idem simul esse & non esse*; a natura mentibus hominum esse inpressos. Probatur tantummodo, principium illud quoad eius summam, & qua eius vim internam, menti humanae esse inditum. Hoc autem Cl. LOCKIVS vel intelligere noluit, vel ad minimum neglexit. Alias certe omisit §§. 18. 19. 20. l. c. Hic enim probaturus principium contradictionis non esse principium connatum, prouocat ad alias propositiones, quarum veritatem haud aegrius quam veritatem principii contradictionis, infantuli adsequantur. e. g. Duo corpora non posse simul esse in eodem loco. Viride non esse rubrum. Quadrantem non esse circulum. Et inde concludit: Si infantuli harum propositionum notitiam aequae facile produnt ac notitiam principii contradictionis, sequitur, quod aut omnes hae propositiones connata sint principia; aut quod ipsum contradictionis principium non sit connatum. Verum enim vero quis a tanto philosopho eiusmodi expectasset argumenta? Ego quidem grates illi debeo, quod ipse hic pro me pugnet. Concedat solummodo, has propositiones: Viride non esse rubrum; Quadrantem non esse circulum &c. iam ante notas esse infantulis, quam ad loquelae & rationis vsum peruenerunt. Et erit noster. Hae enim propositiones ipsius principii contradictionis notitiam produnt. Et hoc in illis latet: Sic vt idem sit, ac si diceret: Impossibile est simul quadrantem esse & simul esse circulum. Item: Impossibile est viride esse, & simul esse rubrum, &c.

§. XVII. Idem dicendum est de practico illo principio: *Conserua, defende te.* Commune esse omnibus hominibus istud principium vel ex iis manifestum redditur exemplis, quae non modo quotidiana in infantibus, sed crebra insuper in barbaris gentibus experientia subpeditauit. Nihil, vt ego quidem existimo, magis est iuuentuti commune, quam vt propriae conseruationis defensionisque studio ad summos vsque in hoc genere excessus insistat. Vnde est? quod infantulus minis aliorum vel exporrectas manus, vel timidiusculam oculorum immo totius corporis conmotionem obponit. Vnde? quod malitiosos edit clamores, simul ac res, quas forte occupauit, quasque proprias sibi esse putat, eidem eripere audemus. Haec certe multaque alia manifesto satis indicio produnt, nosse etiam

(B)
Ab experientia, quam habemus de principio: *Conserua, defende te.*

etiam infantulos ante, quam ad rationis aut loquelae per-
 uenerunt vsus, se, bona sua, commodum suum conser-
 uare, defendere, promouere. Et quid de illo hominum
 genere statuendum est? quod barbarorum deportauit no-
 men. Nisi omnem fidem historicam scriptoribus, fide di-
 gnissimis, denegandam arbitramur, dubitari de eo omni-
 no nequit, quod homines in terris antea ignotis nati con-
 spectum hominum morigerorum fugere soleant. Quin
 quot iam habuimus exempla illorum hominum, qui, licet
 barbaris parentibus vitam suam haud debeant, in tenerri-
 ma tamen aetate solitudini, bestiis, syluis, rupibus traditi
 fuerunt atque relictii. Hi quidem post aliquot annorum
 spatium omnem exuisse humanitatem visi, id saltim cum
 reliquis hominibus habuerunt commune, vt homines mo-
 rigeros, eorum formam, vim, vocem, gestus, inscii, quod
 sint sui similes, pertimuerint. Densissimas adierunt caui-
 tates. A nullo vmquam homine laesi, nullius conspectu
 perterriti, aduenientes tamen homines, ceu certissimos &
 vitae & commodi sui turbatores, fugiere. Nescio, si quem
 habuerunt fugae suae hi homines finem, num alium ha-
 bere potuerint, quam vt se, vt vitam suam conseruent, vt
 se, vt libertatem suam defendant. Nec est certe quod
 hunc ipsorum finem in dubium vocemus. Ipsi postea,
 quam inter morigeros homines educati sunt, quam ser-
 monem humanum intelligere coeperunt, quam eodem
 humano sermone vti didicerunt, hanc vnicam fuisse fu-
 gae suae causam professi sunt. Quid? quaeso! maiori
 ex istis exemplis concludi poterit certitudine, quam quod
 conseruationis ac defensionis studium nulli non homini
 proprium, & commune sit luminis rationis sanae princi-
 pium.

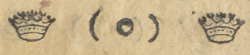
§. XVIII. Sed nec hoc solum. Nam est etiam prin-
 cipium conuatum. Conuersatio certe ac institutio, si
 alibi vsquam, hic certe parum habet ponderis. De in-
 fantulis modo dixi, quod propriae conseruationis defen-
 sionisque studium ante iam ex illis eluceat, quam vel in-
 stitutio-

stitutionem capere, vel ad casus similes adplicare valent. Hi igitur per institutionem aliorum commune hocce principium addiscere nequaquam poterunt. Poterunt aequeminus gentes barbarae. Barbari enim, si quam habuerunt huius principii instructionem, habuerunt a barbaris. Et ipsi illi, a quibus instructi sunt, barbaros habuerunt praeceptores. A barbara autem gente qualis expectanda sit institutio, & qualia ex eius conuersatione principia colligi possint, iudicium esto vnumquemque penes. Nec vero, qui per abstractiones principium hocce in mente hominum formari volunt, plus in iisdem praesidii quam in conuersatione cum aliis inuenient. Obpono iis eadem, quae modo excitata sunt, & infantum & barbararum gentium exempla. Illis quidem abstrahendi facultatem non minus quam facultatem iudicandi lubens concedo. Num vero ista facultas in illa aetate, in qua practici huius principii notitiam iam tum exserunt, ob nimiam virium animae debilitatem vere in actum deducatur, seu deduci queat, alia est quaestio. Experientia enim teste rarissima est apud infantulos & difficillima quoque adtenta obiectorum contemplatio. Iam autem intellectus, adtentione destitutus, vnus sibi non magis conscius est rei quam alterius. Ergo non distinguit distinguenda. Nec ea, quae in perceptione obiekti distinguuntur, tamquam ab obiecto percepto seiuncta intuetur. Ideoque nec abstrahit.

Barbaros quod adtinet, omnes illorum & actiones produunt & corrupta natura suadet, eos vbique fere clarum ad summum adsequi obuui obiekti ideam. Intellectus, densissimis obuolutus tenebris, adtentione vel nulla vel parum saltim constans, ac vis iudicandi omnino debilis in causa sunt, quo minus distincte sibi obuia obiecta mens barbara repraesentet. Quamobrem, quum absque distincta obuui obiekti repraesentatione, id, quod in obiecto percepto distinguendum vt seiunctum considerari; Hinc & abstractio fieri nequeat, sequitur, vt isti homines per abstractionem ad principii huius nec notiam, nec exerciti-

24

2

22

2

20

2

15

33

4

um adfurgere possint. Si vero neque per abstractionem neque ex aliorum institutione illud principium colligere possunt, & istud nihilominus exercent, nihil superest, quam quod animabus ipforum iam insitum sit: hisque connatum.

§. XIX. Ne autem sola experientia pugnemus, ad- dam nunc argumentum ex ipsa DEI intentione, qua hominem liberum creavit ac rationalem, depromptum. Voluit DEVS, quod alibi demonstratur, quum hominem fecit, ens ratione praeditum creare & liberum. Libertas autem, siquidem sana est, non in nuda consistit, ex duobus ob- positis vnum vel alterum eligendi, facultate: sed rationem vtique, cur hoc prae isto eligatur, continere debet. Hinc eam determinatam dicimus. Et DEVS, quum hominem ens liberum esse vellet, libertatem quoque eius deter- minatam esse voluit. Quoniam vero nihil esse potest de- terminatum, nisi quidquam, per quod determinetur ad- fit, adesse necessum est debeant determinantia libertatis. Et illa quidem simul adesse debent, ac ens determinatum liberum esse incipit. Ens illud liberum, de quo hic lo- quimur, est homo. Ideoque simul, ac homo ens liberum esse incipit, adesse quoque debent determinantia liberta- tis suae. Libertas & ad cognoscenda se extendit, & ad agenda. Hinc statim, ac homo ens liberum esse incipit, libertatem eius & quoad cognoscenda & quoad agenda determinatam esse oportet. Et adesse quoque debent de- terminantia cognoscendorum ipsius pariter atque agen- dorum. Jam autem homo incipit esse ens liberum simul ac nascitur. Ergo simul, ac homo nascitur, libertas eius determinata est. Ergo simul quoque adesse debent de- terminantia libertatis ipsius & quoad cognoscenda & quoad agenda. Determinantia extra hominem esse possunt alia, alia in homine. Si extra hominem libertas eius determi- natur, hoc aliter fieri nequit, quam vt mens ex duabus vel pluribus ideis, ope sensuum formatis, sibi que reprae- sentatis, alteri adfentiat alteri repugnet: ita tamen vt ra- tione

(2)

Ex ipsa hominis li- bertate de- terminata.

tione quoque volitionis suae non destituatur. Ad hoc opus habet, nisi iudicio, tamen certe intellectu in actum deducto. Constat autem nec intellectum nec iudicium in homine, statim ac nascitur, actu se exserere posse. Hinc etiam libertas hominis simul ac nascitur extra ipsum determinari nequit. Nec omnia determinantia libertatis extra hominem collocari debent. Ergo sunt quoque in homine quaedam libertatis humanae determinantia. Atqui determinantia libertatis, quae sunt in homine, dicimus principia. Et illa cognoscenda non minus spectant quam agenda. Idcirco & theoretica sunt & practica. Sunt vero in homine, simul ac nascitur, determinantia libertatis. Et haec sunt principia. Eaque theoretica pariter ac practica. Ergo sunt in homine, simul ac nascitur, principia & theoretica & practica. Ergo ipsa illa principia homini sunt connata. Ergo dantur principia connata.

*Respondetur
ad obiectiones
ante me-
moratas.*

§. XX. His itaque ad probandam connatorum principiorum existentiam praefructis, non difficile admodum, erit, quae negatiuam status quaestionis stabilire visa sunt, diluere. Quod enim

1) in §. XII. vt argumentum, existentiam principiorum communium in pugnans, ab vniuersali experientia desumptum, ex recentiorum mente adduxi, quasi omnem nostram cognitionem non nisi per sensus & forinsecus adcedere toto die sentiamus, hoc valde laborat. Iam non repetemus, contrariam experientiam ex communibus illis notionibus, quae §§. XVI. XVII. XVIII. occupant, euinci. Hoc tantum moneo, frustra sibi gratulari de vniuersali, quam praetendunt, experientia, communium principiorum hostes. Caeterum hoc neutiquam miror, quod nostris praefertim temporibus, quaecunque contra connata principia disputantur, tantam statim deportent credulae inter literatos plebeculae adplausum. Illi enim reseruati sumus seculo, quod absurdissima quoque, modo noua sint & haec tenus inaudita, ambabus amplectitur. Et quid illa? Constat

stat satis quanta sit vis praeiudiciorum, quanta sit vis errorum vel ex educatione, vel ex aliorum auctoritate semel adprehensorum. Hoc dixit COCCEIVS. Dicunt igitur & COCCEIANI. Illud expertus est LEIBNITIVS. Statim experiuntur omnes *Leibnitiani*. Dicat solummodo vnicus philosophorum, quos aetas nostra celebrat, se nulla sibi ingenta principia esse expertum. Idem certe experientur, quotquot eum colunt. Notum est praeterea, quanta sit vis adfectuum, vnde facile quis etiam manifestissima vel non considerat, vel negligit, vel prorsus inficiatur. Et adcedit insuper acquisita per lapsum corruptio virium animae, vnde obliterated vel etiam obscurata sunt quaedam principia: & vnde praeceptis quisque est ad res, etiam per sensus oblatas, male noscendas, ad finistram de iisdem iudicium ferendum, ad incongrua ratiocinia.

2) Ad ea, quae in §. XIII. contra principia connata & communia disputata sunt, respondeo: Falsum est quod nemo deflectere possit ab iis, quae clare & euidenter cognoscit. Docet quotidiana experientia, quod, si vel maxime rem quamdam euidenter cognoscamus, saepissime tamen contrarium amplectamur, defendamus, promulgemus. Praesertim si praeceptis affectus, vel semel defendi susceptus error, vel inueteratum praeiudicium, vel nouitatis studium, vel ambitio, aliudque vitium eo compulerit. Perhibet nobis huius rei testimonium, vt innumera alia exempla praetermittam, notissima FLACII contra STRIGELIVM de peccato originali, quod sit ipsa hominis substantia, disputatio. Discimus inde rectissime iam olim dixisse comicum: *Nae homines faciunt intelligendo, vt nihil intelligant.* Et quis negare conabitur, saepissime contra illa principia, quae euidenter satis cognoscimus, peccari; quum ipse Apostolus ob id praesertim in gentiles & iudaeos animaduertat, quod hi *veritatem agnitam in iniustitia detineant atque deprauent: ideoque in DEI iudicio fiant inexcusabiles.* Rom. I, v. 18 seqq. item Cap. II, & III. Nec magis

D

Non

3) Ex eo, quod conscii nobis non sumus illorum principiorum, quae pro connatis venduntur, concludi ad eorum non-existentiam poterit: Id quod in §. XIV. effici videtur. Non enim simpliciter dici potest, nos ignorare ea, quorum nobis non statim conscii sumus. Multa certe a tenera aetate per sensus discimus, quae nos scire conscii nobis non sumus. Quippe quum illorum demum conscii nobis esse dicamur, quae cum reflexione, contemplatione & meditatione adprehendimus. Quamvis & horum nos iterum capere possit obliuio: adeo, ut eorum conscii nobis non sumus & ea tamen vere noscamus; quod ex eorandem recordatione satis patescit. Potest interim, ut ego quidem existimo, illorum principiorum omnis homo sibi esse conscius, siquidem suis & actionibus & cogitationibus & decretis vbique adtendere haud supersedeat.

§. XXI. Quae quum ita sint merito concludo, quod dentur principia quaedam luminis rationis communia: Quod illa sint connata: Sint diuina siue diuinitus data: Sint vera, clara, euidencia & talia ob quae homo in DEI iudicio sit inexcusabilis, si illorum ductum sequi detrectet. Immo etiam illud admitti debet, quod principia illa sint diuinae auctoritatis, & quod, qui secundum ductum horum luminis rationis principiorum procedit, quatenus scilicet secundum illum procedit, sit expers erroris & infallibilis. Sub hac determinatione ea, quae in §§. V. VI. VII. disputata sunt, talo suo omnino nituntur. Quomodo vero non statim, qui in quibusdam secundum ductum sanae rationis procedit, per omnia infallibilis est: quia in aliis ab eodem recedere potest; ita nec talis eousque est infallibilis, quod non possit a ductu principiorum luminis naturae connatorum deflectere, & oculos quasi claudere, ac luminis illius conspectum & ipsum lumen negligere. Minus multo omnia, quae quis etiam si philosophus excellentissimus pro dictaminibus rationis sanae venditat, etiam reuera talia sunt: quum ea haud raro sint ex tenebris naturae non ex lumine naturae depromta, Id quod exempla

24

2

22

20

20

2

15

33

4

pla in §§. VIII. IX. X. allata docere possunt. Interim ma-
ner nihilo minus lumen naturae & omne genuinum illi-
us principium clarum, & evidens, & verum, & inexcusa-
bilem reddens, immo & diuinum.

§. XXII. Sed nondum omnia dixi, quae de aucto-
ritate dictaminum rationis sanae dicenda erant. Ut enim
veritati, vt ordini rerum, vt iis etiam, quae in §. III promi-
si, satis vbique faciam, praecipue hic est disquirendum: An
igitur (quum diuina sit dictaminum luminis naturae au-
toritas, & quum vna eademque omnibus connata sint
principia, quae reliquorum dictaminum fundamentum
contineant,) dictamen luminis naturae, siue sanae rationis, e-
iusdem prorsus sit auctoritatis ac verbum reuelatum? Quaestio
penitus neganda. Quaestio tamen, quae num ab omni-
bus hodie philosophis sincera mente negetur, & anne ta-
citur saltim nonnullorum consensum habeat, maxime
adhuc dubito. Certum est, quod diuina & infallibili lu-
minis naturae auctoritate, quam ipse in §§. hunc praee-
dentibus adstruxi, ad aequiparandum lumini scripturae
naturae lumen multi facile abuti queant: vellem non a-
buterentur! Certum est quoque, quod non alia mens se-
deat iis sanioris philosophiae peruersoribus, qui in Ratio-
nalistarum & Naturalistarum publicam inciderunt famam:
& e quorum agmine solum MATTH. TINDAL & AN-
TON. COLLIN nominasse sufficiet. Ac certum est deni-
que, quod multa nostratium philosophorum scripta eius-
modi paradoxa exhibeant, quae, si vel maxime ab ipsis
scriptoribus veritati esse congrua ostendi queat, tamen ne
sinistre intellecta & bonae causae noceant, & ad subruen-
dam verbi reuelati auctoritatem ansam praebent, & in-
firmioribus sint offendiculo, modestius certe atque cautius
concipi vt possent, sic deberent. Ego quidem eam mi-
hi sumere licentiam non audeo, vt, quae in Φιλοσοφουμένων
huius generis classem referri debeant, decidere velim. In-
terim nec aliquis frustra haec dicta esse arbitretur, non
vereor. Neminem enim, persuasus sum, qui vel a limi-

Membrum
quaestiois
III.
Quod lumen
naturae non
sit eiusdem
cum reuelato
verbo aucto-
ritatis.

D 2

ne

ne salutauit eruditorum nostri aevi notitiam, latere posse, quot iam extent de imminente lumini scripturae periculo praestantissimorum & philosophorum & theologorum querelae, quoad ego quidem iudicare possum, non sine causa motae: quanto igitur hi ipsi & quam iusto zelo huic obcurrere malo studuerint, & quales eliminandas iudicarint ex philosophicis nonnullorum systematibus doctrinas, ut integra maneat verbo reuelato sua auctoritas, integra prae lumine naturae praeeminentia.

*Hoc ne ante
lapsum qui-
dens fuit.*

§. XXIII. Verum enim vero licet, dictamina luminis rationis eiusdem esse cum dictaminibus verbi reuelati auctoritatis, prorsus negauerim, absit tamen, ut auctoritatem luminis naturae omni tempore aequae fuisse tenuem in relatione ad verbum θεοπνευστον contendam. Totum hominem qualis ante lapsum fuit, ab eo qui est post lapsum, distincte considerandum puto. Et distincte ideo lumen naturae quod ante lapsum, a lumine naturae quod post lapsum. Ante lapsum excellentius multo extitisse, quam hodie, rationis lumen, non est fere quod dicam. Dixit concreata homini DEI imago. Dicunt praestantissimi scriptores. Dicit scriptura sacra. Si igitur dictamen luminis rationis, si, ipsum naturae lumen vniquam dici potest expers erroris, tunc certe fuit. Fuit verum, infallibile, diuinum. Et nihilo tamen secius ne tum quidem idem valuit quod verbum reuelatum, nec eiusdem cum illo extitit auctoritatis. Ipsa lapsus humani historia firmissimum perhibet argumentum, quod propter libertatem creaturae, vel ante lapsum, rationis lumen erroris fuerit capax: quod falsa pro veris dictamina amplecti: quod vera negligere: quod clarissima peruertere: quod rectissima deprauare potuerit. Immo, quod & ipsum lumen depruari: quod excellentissima ipsius dictamina obfusari: quod prorsus interire queant. Alia longe est facies luminis scripturae. Hoc nec est, nec fuit vniquam, erroris capax. Et quamquam omnes homines illud negligenter, odissent, contemnerent, seruat tamen
DEVS

24

2

22

21

20

2

15

33

4

DEVS verbum suum incorruptum. Servat in monumentis tum suae iustitiae, tum benignitatis, tum veracitatis, tum sapientiae. Servat in gubernatione mundi, in ministrorum suorum legatione, in scriptione θεογραφία: *coelum citius terramque perdens quam apicem de lege sua perire permissurus.*

§. XXIV. Post lapsum quid de auctoritate dictaminum luminis rationis statuendum, magnam iam partem ex modo dictis erit colligere. Si etenim, quod negari nequit, conceditur, multum & pernicitiae & evidentiae luminis rationis per lapsum decessisse; & si, quod §. antecedens probat, lumen rationis ne quidem ante lapsum eandem habuit auctoritatem, quam habet lumen scripturae; multo post lapsum minus dictamina rationis sanae, quantumvis divina, vera, clara, evidentia, reuelato DEI verbo poterunt equiparari, & in eundem exaltari auctoritatis censum. At non est, cur huic argumento diutius inhaeream. Disputo enim hic ex concessis: Saltem concedendis, Pergam igitur ad alia.

Multo minus erit post lapsum.

§. XXV. In multis manca esse dictamina luminis naturae toto die docemur, & nemo, quantum scio, qui negare ausus esset, haecenus extitit. Nostris equidem temporibus ea omnino laus debetur, ut & in humanarum & diuinarum rerum causas exacto magis, quam antea unquam, studio fuerit inquisitum. Nec dubium est, quin arduae maxime, maxime utiles, & diu satis incognitae veritates ex philosophiae, qualis hodie est, praecipis diiudicari, probari, confirmari, facili negotio possint. Hoc vero non obstante eo nondum sufficere voluit lumen rationis, ut vel vnica philosophiae pars perfecta dici mereatur. Quisque sapientissimus philosophus, optimam vix ingressus veritatis cuiusdam, licet mere philosophicae, investigandae viam, quoties de inbecillitate virium animae! Quoties de angustiis nimis humanae cognitionis terminis! quoties de dictaminum sanae rationis defectu

Urgetur defectus luminis naturae.

conqueri! quoties fateri cogitur! quod desinat sua philosophia: quod vacillent probationis suae fundamenta: quod probabilitatis ad summum adsequi potuerit aliqualem gradum (*). Notissima sunt, quae de quadratura circuli, quae de ortu animae humanae, quae de nexu animam inter atque corpus per tot secula disputantur. Laudabilia sane & varii generis adplicantur problematibus hisce tentamina. Adtamen ut, quod verum est, dicam, ubiuis haesitat demonstratio. Haesitat: Et maxime est probabile, quod veram harum rerum certitudinem in hac vita frustra quaeramus. Magis adhuc conspicuus est luminis rationis defectus in iis veritatibus, quarum ad futuram humani generis felicitatem omnimode nobis necessaria est cognitio. Res manet lumini naturae ex toto peregrina, quo modo conciliari DEO, quibus mediis peccatorum consequi remissionem, qua via aeternae felicitatis reddi participes queamus (**). Satis haec existimo multa, quae, dictamina rationis sanae manca in plurimis esse & in necessariis quoque deficientia, probare possunt.

(*) Ingenue hunc dictaminum luminis rationis defectum, ut caeteros taceam, exposuit CI. IOAN. LOCKIUS loc. supra cit. *L'b. IV. Cap. III. integro*, quod: *de termino humanae cognitionis*; inscribit.

(**) Scio equidem quod non desint philosophi, qui id sibi datum putant, ut vel haec omnia iam per solum rationis lumen nobis innotescere probare possint, immo debeant. A Naturalistis enim si discessero, recentissime Dn. M. IAC. CARPOVIVS, & qui eum sequuntur, hoc ipsum negotium aperte satis sunt adgressi. Quo autem omine illud factum sit, solidissime docet Summe Reuerendus noster Dn. D. IOAN. HENR. BEECKEN, in *Dissert. me Respondente habita Rost. Ao. 1743*. Et idem doctissime monuit contra MATTH. TINDAL in *Diss. Ao. 1742. ibidem habita CI. Dn. M. IO. IAC. QVISTORPVS*, apud Kilonienses nunc Professor merentissimus.

§ XXVI. Defectui dictaminum luminis rationis post lapsum nimia insuper obstetricatur intellectus, iudicii, voluntatis, immo totius hominis corruptio. Adeo ut
vel

vel ex hoc capite, eandem neququam tribuendam esse dictaminibus luminis naturae auctoritatem, quae verbo reuelato, satis adpareat luculenter. Ea prob! est post lapsum mentis humanae conditio, vt quo euidetior in se est veritas, quo plura vt ipsi adsentiamur nobis obferantur motiua, eo esse velit circumfpectior, eo plura fingat sarciatque dubia, veritati nociua. Coecutit animus. Subcumbit abstractionibus suis. Radii in splendescens solis ferre nequit. Nictat oculis intellectus. Adpetit tenebras. Inuenit. Incidit in errores. Cogitares saepissime, quod per naturam suam homo non possit veritatibus delectari, nisi quas ipse post profundas demum meditationes, post difficillima minutissimorum examina, ex longe remotis principiis deduxit. Quae enim omnium iam occuparunt mentes, iis periculosum valde nobis quidem videtur adsentiri, ne forsitan communi adplausu semel recepta praeiudica, quae vocamus, pro manifestissimis veritatibus exosculemur. Olim hoc dubio procul iam obseruatum est ARISTOTELI, qui (*) ingeniose satis *Quemadmodum, inquit, vespertilionum oculi se habent ad lucem meridianam, ita & intellectus animae ad ea, quae sua natura sunt omnium manifestissima.* Praeterea studium nouitatis nouus est corruptionis humanae testis. Auctor esse & caput totius cuiusdam sectae, quam dulce nomen! At vero ipsa haec emergendi cupido, quae vulgaria sunt licet verissimis non alitur. Nouis infixi quasi videmur inuentis. Amamus paradoxa. Contorta suspicimus. Manifestissima, ob illorum simplicitatem, habentur susque. Hinc tot fere propullulant de vna eademque veritate variae conclusiones, quot capita philosophorum. Et quamuis interdum nihil omnino in ipsa re dissentiant, dissentire tamen quoad verba iuuat: vt, quae quisque philosophatur, pro aliis ab aliorum dictaminibus & pro nouis omnino inuentis venditentur. Hoc vero tantum abest, vt euidetiam, certitudinem, excellentiam dictaminum luminis naturae prodat, vt potius maxim euear, ne quid & ipsi veritati inde concilietur periculi.

(*) In *Metaphysicis Lib. II, Cap. I.*

*Vegetur corruptio viri-
um animi, &
dictaminum
luminis na-
turae.*

24.

22.

20.

2.

15.

33.

4.

§. XXVII. Nec certe his & aliis huius generis artibus, ad corrumpendum, vel suspectum saltim reddendum naturae lumen, esset opus. Satis iam habemus eorum dictaminum, quae sanae rationis esse inuentoribus suis videntur, & quae nihilo minus, quum ad reuelati verbi normam examinantur, non esse nisi fatuos tenebrarum ignes primo quoque intuitu innotescit. Dicere ferme erubescō, neminem vnumquam philosophorum tam absolum quid, tamque absurdum adstruxisse (*), quod non pro dictamine sanae rationis venditauerit, & quasi pro aris ac focus dimicans propugnauerit. Magis mirandum, quod hi ipsi tenebrarum mentis suae fructus tanto plerumque plures nouatuerienti concilient adsecelas, quo magis impudens, garrulus extitit, & nugator. Alia quoque latet in ipsis hominum adfectibus, communi morbo mortalium, causa, ex qua corruptio luminis naturae, & hinc dictaminum rationis diuidicari potest. Vis adfectuum, si quid aliud, inuestigationem veri difficillimam reddit, saepe etiam impossibilem. Intellectus ita sibi res repraesentat, vt esse optauit. Iudicium, re non satis ponderata, praecipitanter ratiocinatur. Voluntas flectitur praeiudiciis. Et, vt vnicum adhuc addam de corrupta post lapsum conditione dictaminum luminis rationis argumentum, nimiae intellectus tenebrae in causa sunt, vt incio vt inuito ipso ratiocinia haud raro admittat inepta, sophistica, falsa.

(*) Verissime dicit CICERO, de *Divinatione* Libr. II. *Nihil tam absurde dici potest, quod non dicatur ab aliquo philosophorum*, quem locum legas in Opp. CICERONIS iuxta editionem VERBURGII in 8., Tom. XIV. pag. 3243. §. LVIII. Et perplacent, quae legisse memini in *Bibliothèque Raisonnée des ouvrages des savans de l'Europe*. Tom. XXXII. pag. ni fallor 12. aut 13. *Quelles erreurs, quelles monstrueuses qu'elles aient été, n'ont pas été adoptées par des Sectes de Philosophes, & quelques vnes par des Nations entières!*

§. XXVIII. Est, est vera, quam prodidi, luminis naturae post lapsum facies. Manca sunt sanae rationis dictamina. Sunt deficientia. Sunt corrupta. Adde nunc etiam:
Sunt

Sunt incerta. Quoad enim ipsa experientia loquitur: quod ad manifestissima intellectus coecutiat: quod nouitatis studio cedens, quae confusa, contorta, paradoxa sunt, planissimis anteponat & simplicioribus: quod speciem per saepe veritatis pro infallibili & habeat & venditet dictamine: quod sic, vt adfectu compellitur, iudicare suauit: quod sophisticis abripiatur demonstrationibus; tam certe diu non potest mens non fluctuare, non potest anceps non haerere, quae sint? quae non sint? genuina sanae rationis praecepta. Positum est extra omne dubium, quod, quo est mens scriptoris peior, quo paucioribus instructa sani philosophi requisitis, eo vtcunque cautius, & vel ter duplicato velamine, obtegere vitia sua tentet. Non est nullius negotii res, innumeram fere eiusmodi demonstrationum seriem accurate examinare. Minus adhuc, vbi nouaturiens lateat? vbi adfectus dirigat stilum? vbi praeiudicia? vbi sophismata? feliciter satis detegere. Plurimae harum rerum, ad tento quoque lectori, facillime effugiunt. Inscius decipitur. Indubia ipsi videntur principia. Conclusiones veritatis habent speciem. Modum probandi cur aduerset, non statim penetrat. Adplaudit, & amplectitur pro veritate errores. Quoties? quae so! ipsi haec ad cederunt philosophis optimis. Et quis igitur, quum vel horum vel cuiuscunque philosophi sequi voluerit statuta, ne errores pro veritate amplectatur, certus esse potest? Maxime est naturae humanae consentaneum vt, quum falsissima genuinis facillime inmisceri videt sanae rationis praeceptis, plus semper de spurio dictamine metuat, quam de genuino speret. Sceptici esse possunt huius rei testes. Hi quidem nouerant, multa circumferri nisi nociua, falsa tamen, quae nihilo secius sanae rationis esse dicerentur, dictamina. Nouerant vix vllam inueniri ac ne vix quidem, de qua in vtramque partem aequae fere magna probabilitate disputare non liceat, veritatem. Hinc factum, vt dubitantium tutissimam esse spartam arbitrati, de cunctis omnino veritatibus, de sua

E
ipforum

Concluditur
inde ad incertitudinem dictaminum rationis sanae.

24.

2

22.

20.

2

15.

33

4

ipforum existentia, immo de ipsa sua (vt ita loqui liceat) dubitatione dubitare coeperint. Absit vt praeco esse ifi- us sectae velim. Vnicum hoc in meos vsus ex illa trans- fero, quod incertum fere esse lumen naturae, incerta esse plurima luminis rationis dictamina, incertus denique sit atque dubius oportere intellectum, admittatne praecepta rationis spuria? an genuina? suis conprobet exemplis.

*Contra ea lu-
men scriptu-
rae nec est de-
ficiens.*

§. XXIX. Iam conparentur quae modo de statu luminis naturae post lapsum dixi, cum S. Scripturae ad- fectionibus, & quantam sibi vendicent dictamina verbi reuelati prae dictaminibus sanae rationis auctoritatem, patebit. *Deficientia* esse luminis rationis praecepta in §. XXV. conmonstrauit. Alia autem longe est *θεοπνευστων* dictaminum natura. Dudum dederunt Praestantissimi nostri Theologi probatum, nullibi esse manca, *nullibi* esse *deficientia*, minime omnium in iis veritatibus, quarum ad salutem nostram necessaria nobis est cognitio, reuelati ver- bi dictamina. Quid? vel solum S. Scripturae de sua ip- sius perfectione, & absolute & in relatione ad naturae lu- men spectata, testimonium homini, praesertim non eth- nico sed intra ipsa christianaee ecclesiae, pmoeria enutrito, fidem facere valet satis certam. Et abunde quidem de hoc scripturae testimonio ex illis reuelati verbi dictis constat, quae naturalem de DEO atque salute nostra, in obposito- ne ad reuelatam, notitiam vel sub ignorantiae sistunt, vel tenebrarum, vel sapientiae languidae nimis caractere: quae adcuratam *θεοπνευστων* scripturae perscrutationem ceu veram vnicam, sufficientem cognoscendae salutis viam commen- dant: quae tandem ex diuinitus consignato verbo ad om- ne bonum opus aptissimum reddi hominem & examussita- tum profitentur. Nec minus inde, quod per lapsum *cor- ruptum* esse hominis intellectum & *corrupta* esse multa lumi- nis rationis dictamina in §§. XXVI. XXVII. probaui, eui- denter adparet reuelati verbi praeeinentia. Adeo certe curae est summo numini reuelati sui verbi *integritas*, vt, quo- ad homines non esse defierunt, saluam omni studio seruet

*Nec corru-
ptum.*

ΠΟΤΩΝ

πασαν γραφην θεοπνευστον, ne quid forte eorum, quae προς διδασκαλιαν, προς ελεγχεν, προς επανορθωσιν, προς παιδειαν την εν δικαιοσυνη, αφελιμα sunt & necessaria, desideretur: Immo vt, licet coelum & terra corruant, verba tamen sua manere iubeat in aeternum: & vt ne Iofa quidem legis deleri sinat. Eodem denique modo res sese habet cum dictaminum vtriusque luminis *evidentia*. Plurima fere luminis rationis principia maxima post lapsum *incertitudine* laborare §. XXVIII. euincit. Scripturae autem luminis non item. Haec enim quo minus & *certitudine* carere & *perspicuitate* vllatenus possint, repugnat ipse reuelationis finis, qui, vt verbum reuelatum *μορφωσις της γνωσεως* fit, και της αληθειας, vt fit lucerna pedum nostrorum & lux in viis nostris, vt fit *βεβαιωτερος λογος, λυχνος φαιων εν αυχηρη τοπα* & vult, &, quod fit, probat.

Nec incertum.

§. XXX. Probat, inquam. Et vel inde probat; quod, quum in S. Scriptura ea DEVS tradat dictamina, quae licet cognitu hominibus maxime necessaria, ex solo tamen naturae lumine cognosci non poterant, simul etiam omnia illa, quae vere sunt naturae legis, eidem reuelato suo verbo denuo inferuerit. Aut enim, superfluum esse hanc, quae fit in verbo reuelato, principiorum luminis rationis repetitionem, erit adstruendum; nefas! aut, si necessaria fuit, fuit ideo, quod & per luminis naturae defectus ex lapsu adquisitos, & per dictaminum luminis rationis corruptionem, nullam ex solo naturae lumine de dictaminibus fanae rationis hauriri posse certitudinem, DEVS praeuiderit. Suadent omnino, quaecunque demum philosophemur, summam hic suspicere summi numinis in homines misericordiam, qua sola motus cuncta illa luminis rationis dictamina, quae ad felicitatem nostram promouendam faciunt, in *θεοπνευστο* suo verbo studiose repetiit: vt scilicet defectus luminis naturae subpleat, debilitati mentis subcurrat, quae corrupta sunt principia integritati suae restituat, quae obfuscata sunt illustret, quae ambigua euaserunt ex-
pli-

24.
22.
20.
15.
31.
33.
4.

plicet, quae integra seruantur confirmet. Quam ob causam quum tantas esse post lapsum luminis naturae & dictaminum illius tenebras, eo ipso DEVS manifestauerit, quod reiterationem dictaminum rationis sanae in sacris litteris necessariam iudicarit, aut omnia me fallunt, aut satis inde constat, quod tunc demum homo. quid sit genuinum dictamen sanae rationis & luminis naturae? certus esse possit, quando id consentire, saltim non aduersari videt, verbo reuelato.

Conclusio.

§. XXXI. Et hoc ipso in illam deducimur propositionem, quae praecipuum constituit Dissertationis huius caput: Auctoritatem luminis naturae non amplius esse diuinam, nisi ex consensu cum verbo reuelato: Ideoque, in amplectendis falsis dictaminibus pro veris sanae rationis principiis *causam erroris esse ignorantem scripturae.*

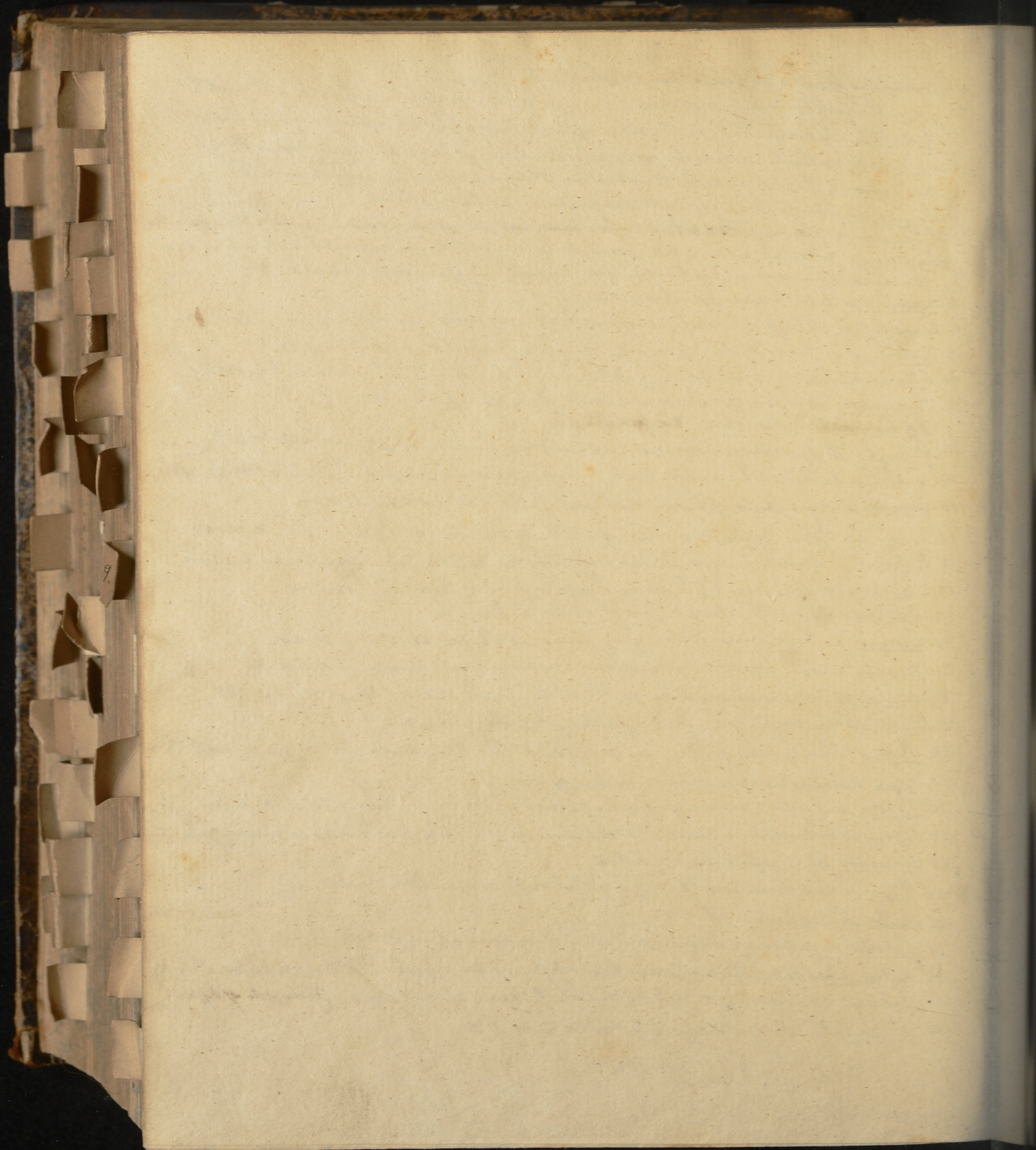

Index.

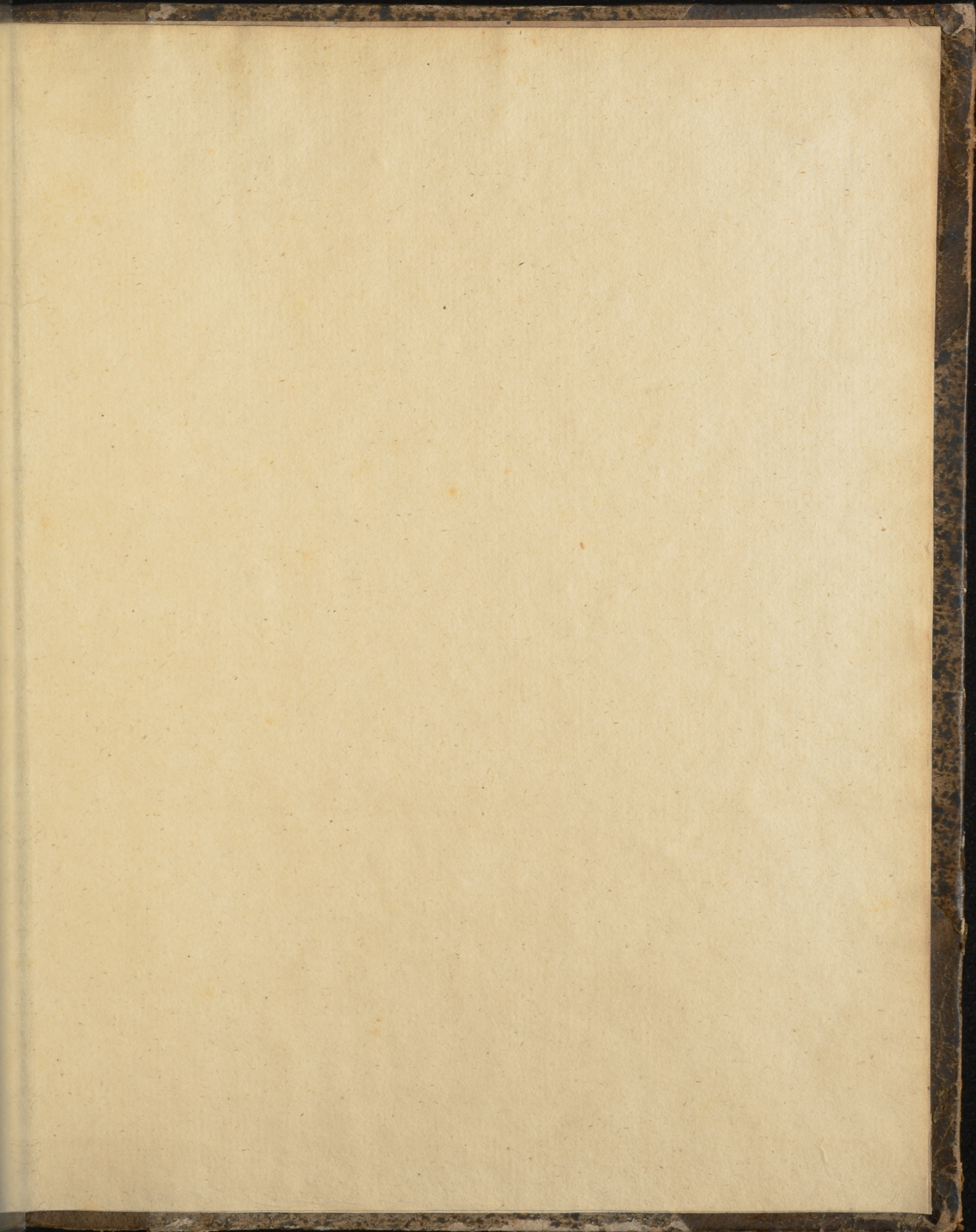
1. Cripius de Christianis, Sale Terra. Matth. 7. 13.
2. Gotzi Disquisitio: num moribundus quarta petitione orationis dominica uti possit? ¹
3. Olearius de Methodo Christi in docendo a methodo Legislatorum plane diversa, ad Matth. VII. 29.
4. Lindheimer de Cogitationibus malis ex corde procedentibus, ad Matth. XV. 19. coll. Marco. VII. 21.
5. Heusingerus de Lois N. S. Matth. XVI. 13 & 20. Luc. VII. 47. Luc. 11. 18. in suspitionem ^(conspirationis) super vocatis.
6. Georgius de gloria Christi exinaniti clarificatione: ad Matth. XVII. 1-9. (Luc. IX. 30. 31.)
7. Reusmann de Moise resuscitato & tam corpore quam anima gloria consorti: ad ll. Matth. XVII. 3. Marc. IX. 9.
* Strohmayer Pentas differentiarum Hebraicarum. (N. Per incisionem Bibliopae inserta est h. Diss. huius Tomo, & quidem media Diss. 7: post eius pag. 8. hanc habes, & ipsam foliis quibundam translocatis.) *
8. Heumannus Negi Aggobvns. Marc. VII. 22.
9. Hommelhoffus de Eusebio suo. Nat. Utrum divorcium iure permittat, nisi ob scelerationem, ex Matth. XIX. 9.
10. Rudolfus de Gravibus in lege à secta Pharisaeica praeteritis, ex Matth. XXIII. 23.
11. Fetter de inscriptione cuius Christi ex Matth. XXVII. 37. Marc. XV. 26. Luc. XXIII. 38. Joh. XIX. 19.
12. Pöckelmann de Mitioni sensu verborum Christi Marc. IV. 12. & Luc. VIII. 10.
Diss. Heumannii ad Marc. VII. 22. Vide superius N. 3.
13. Johannsen de Ignorantia Scripturae causa erratum. ad Marc. XII. 24. (Patrol. 1. 2. Diss. 1. Tom. 1. 4.) (13-17.)
14. Scallius de Resurrectione Iesu Christi fidei Christianae fundamento: ad ll. Marc. XII. 1-8. Luc. XXIV.
15. Georgius de Regis Christi officio non mundano. ad Luc. I. 26-38. & Joh. VI. 1-15.
16. — de Officio Prophetici primitus quas Christo Sabdenactus edidit: ad Luc. II. 41-52.
17. Hübnerus de Apparitione Angeli Christum confortantis, Luc. XXII. 43. Spiritus S. nequam tri buenda.
18. Struokmann de Canone N. T. & divinis & perfectis, ex verbis Christi Luc. XXIV. 44.
19. Balthazarus Biga observationum symbolicarum ad Joh. I. 14.
20. Georgius de Abitu Iesu ad Patrem eius, fructu, ad ll. Joh. XVI. 5-15 & 16-23.
21. Bucerus de Exitu Abrahami ex Haran, vivo, non mortuo, patre Marah, ad Act. VII. 4.
22. a Seelen de Poetis, eorundemq. dictis in N. T. citatis, ad Act. XVII. 28. I. Cor. XV. 33. Tit. I. 12.
23. Richterius de Homine per mortem a peccatis justificato, ex Rom. VI. 7.
24. Gaffius: Num ex verbis Paulinis: Quis te discernit? (I. Cor. II. 7.) praedestinatio absq. exculpi possit? ²
25. Volger Minister ecclesiae omnibus omnia, ex I. Cor. IX. 22.
26. Lichorn de Angelis quorum causa femina est obdura em qd reqd Xps habere iubet, I. Cor. XI. 10. (III. 18)
27. Monicus de Contemplatione gloriæ dei in relecta facie I. C. & fidelium in eandem imaginem petaxuo ^(I. Cor. XI. 10.)
28. Cyprianus de Servitute legis, Gal. V. 18.
29. Milke de Impletionem legis Christi per portationem oneris alieni, Gal. VI. 2.
30. Miller de Lois Paulino Col. II. 13.
31. Handler de Archepiscopo & admonitione Pauli ad illum pertinente Coloss. IV. 17.
32. Walther de Vera Origine Pharisaeorum: Videt & Iustae mortem, ad Explic. ll. N. T. Matth. XVI. 28. Marc. IX. 9.
Luc. II. 26. IX. 27. Joh. VIII. 51. 52. Act. II. 9. XI. 5. ede. P. LXXXIX. 49 & Cj. XXV. 8. (Incompleta est Dissertatio)
33. Stofetz de Cura veteris Ecclesiae circa libros sacros N. T.

∞.

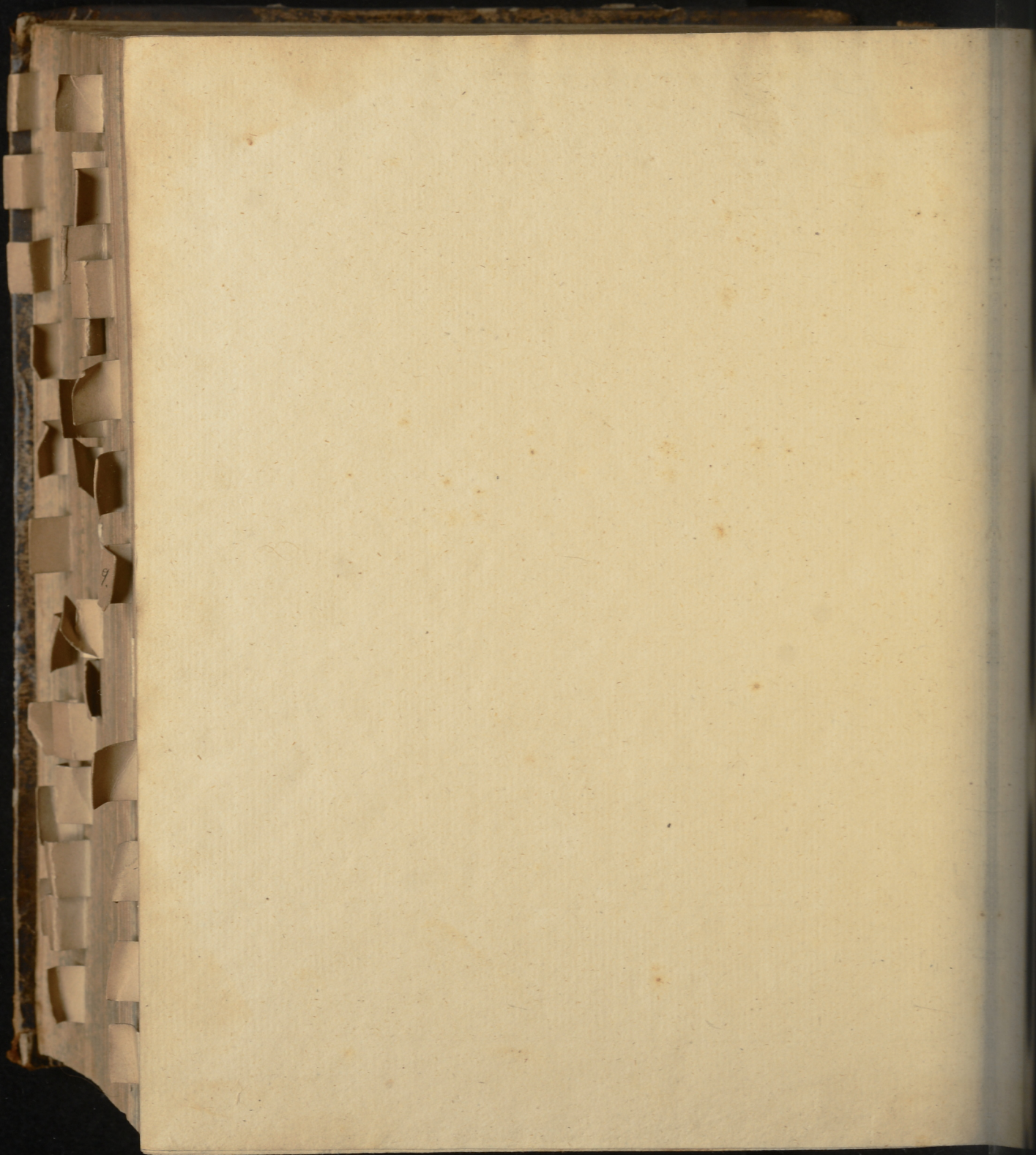

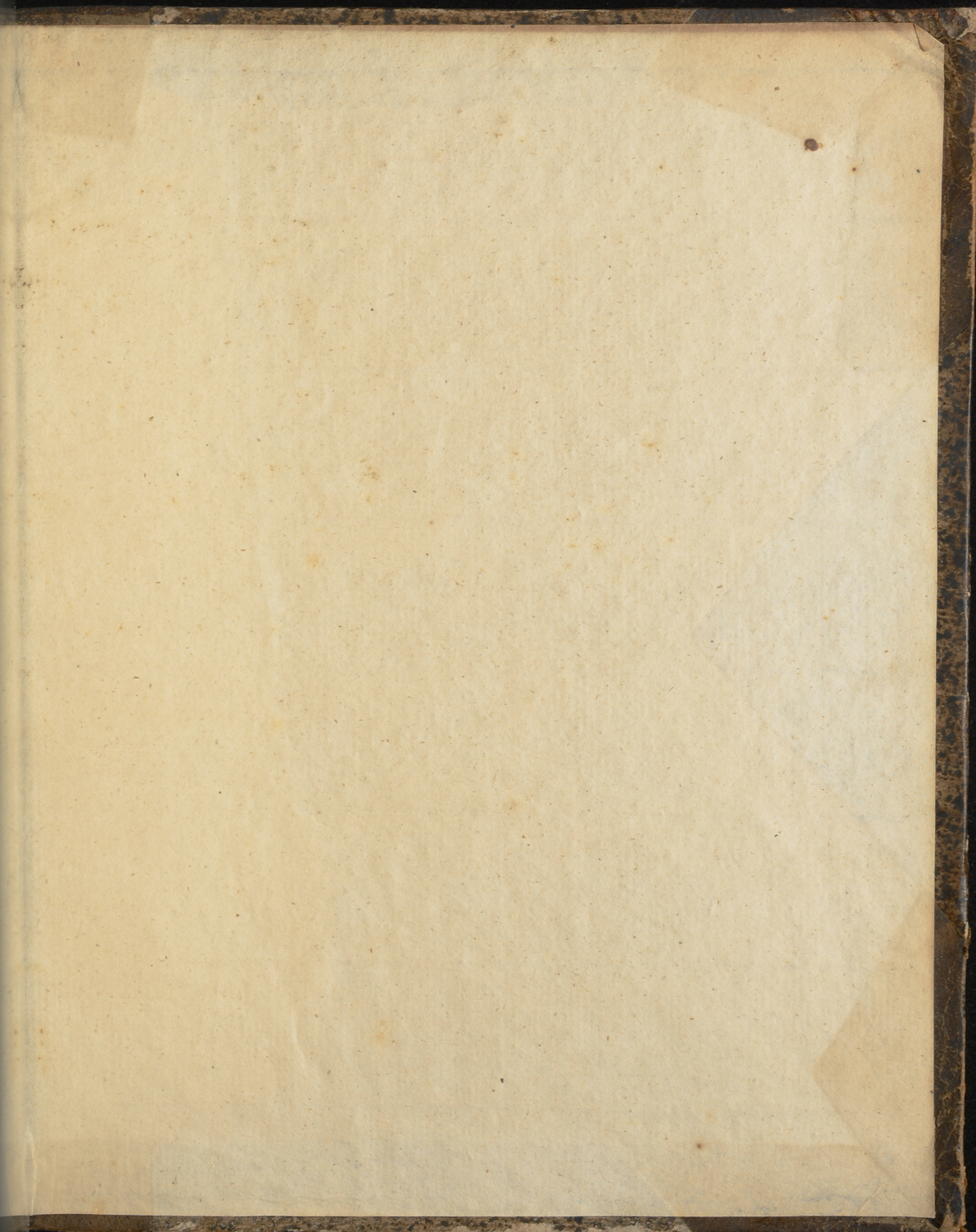

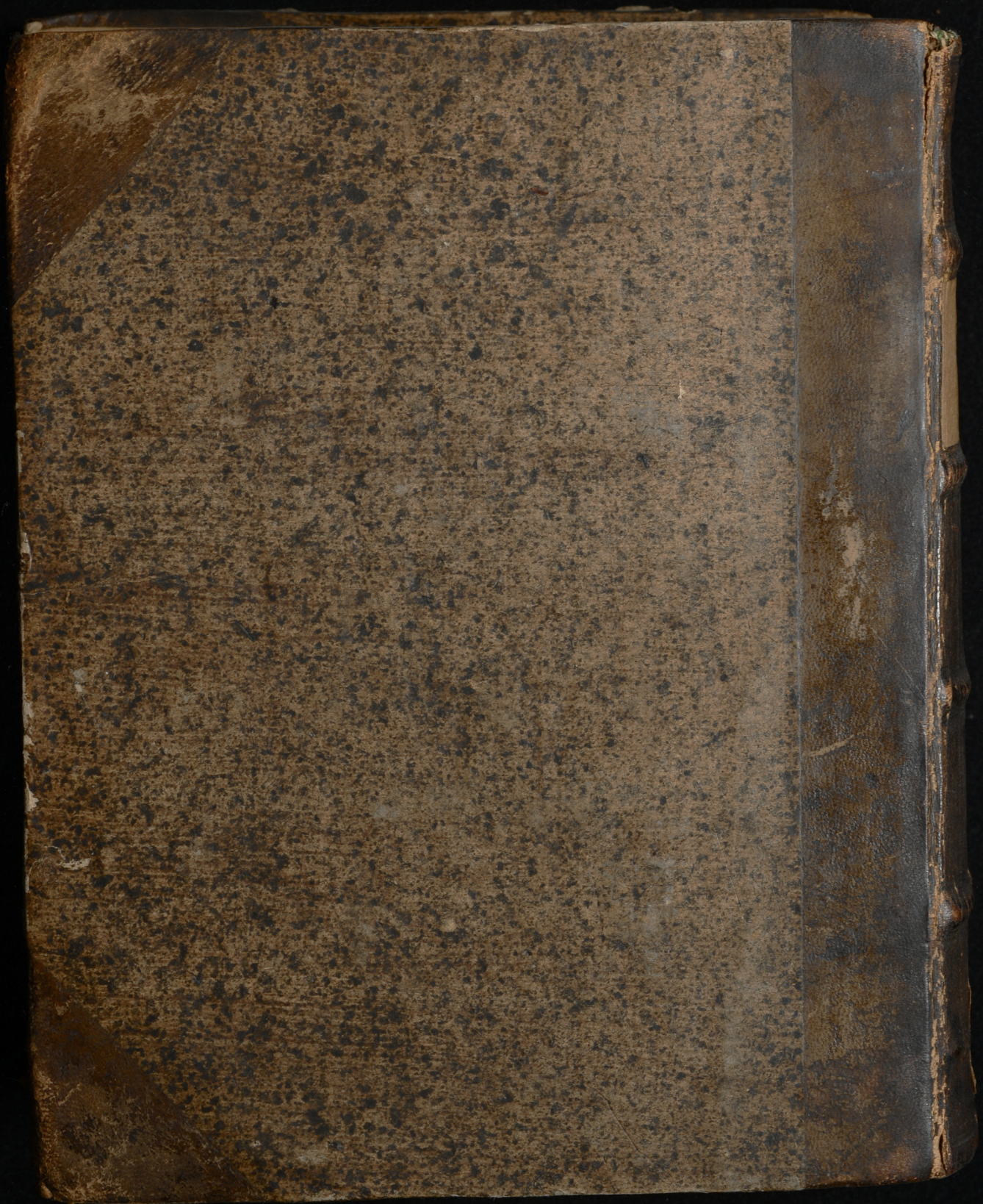

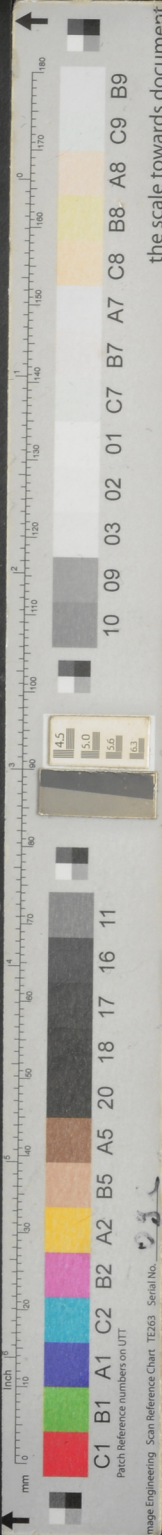

the scale towards document

validem Angaros deriuemus, facile
 mus Angelos ab eadem esse dictos,
 ἄγγαρος non multum differre. Cum
 nuncios eiusmodi inter primos
 t angari ab iis, et angeli ab eodem
 unt. Eisdem autem συνονόμας ita
 , SVIDAS in Lex. agnoscit sub voce
 ribens: ἔτως ἐκάλεον οἱ Περσαι τῆς βασι-
 Et vtrumque nomen, ita pergit
 d alias gentes manauit, ita tamen,
 nomen, nescio quo fato, magis
 dditum fuerit, et angarorum pro fo-
 nunciis, qui alias ad seruitium re-
 confueuerant, vsurpatum. Certè
 ioque vocem ἀγγελος, ἡσκη scribit esse

§. XXV.

em haec omnia, quae magnus ille
 heic in medium protulit, pro mera
 habenda sint, atque adeo non nisi
 n prae se ferant; id tamen recte con-
 e licebit, vocabulum τῶν ἀγγέλων la-
 quam vt solis spiritibus coelestibus,
 n primario, tribui debeat, cum nec
 illi,

2

2

31

33

4